

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Lärosäte: Göteborgs universitet

Yrkesexamen: Yrkeslärarexamen

Beskrivning

Utbildningens organisation och upplägg på en övergripande nivå och i relation till examensordning

Göteborgs universitet erhöll tillstånd för yrkeslärarexamen 2010, med första antagning höstterminen 2011. Antagning sker höst- och vårtermin och studietakten är 50% (med möjlighet att förkorta studietiden med en termin genom att läsa de tre sista kurserna med 100% studietakt). Utbildningsformen är distans med campusförelagda träffar (2-3 dagar/kurs), samt VFU med obligatorisk närvaro. Studierna bedrivs via utbildningsplattformen Canvas och med stöd av olika distansverktyg. Betygsskalan är U-G-VG. Utbildningen innehåller elva kurser (10 kurser om 7,5hp och en kurs om 15hp). Institutionen för pedagogik och specialpedagogik (IPS) vid utbildningsvetenskapliga fakulteten (UF) är programansvarig. IPS har ansvar för nio av utbildningens kurser och institutionen för sociologi och arbetsvetenskap (SOCAV) vid samhällsvetenskapliga fakulteten för två kurser.

I utbildningsplanen anges nationella examensmål, kurser samt studieplan för halvfart- och helfartsstudier. Utbildningens kurser och kursnamn motsvarar examensordningens sju övergripande områden samt 30hp VFU. Progressionen säkerställs genom att kurserna länkar till varandra och efterhand fördjupar studentens kunskaper relaterat till examensmålen. Kurserna har nivåprogression från G1N till G2F. Förkunskapskrav finns i kurser termin tre, fyra, fem och sex. Genomgående tillämpas konstruktiv länkning mellan lärandemål, undervisning och uppgifter, examination och betygskriterier. Därmed finns en medveten och tydlig relation mellan examensmålen som helhet och lärandemål i kurserna, samt progression genom utbildningen.

Tabell 1. Utbildningens kurser, högskolepoäng och nivå ht 2019

Termin	Kurskod	Kursnamn	Hp	Nivå
1	LYK11G	Lärandeteorier och yrkeskunnande för yrkeslärare	7,5	G1N
	LYK20G	Styrsystem, organisation, bedömning för yrkeslärare	7,5	
2	LYVU11	Verksamhetsförlagd utbildning 1 för yrkeslärare	7,5	G1F
	LYK30G	Yrkesdidaktiska tillämpningar för yrkeslärare	7,5	
3	LYK40G	Utvärdering för yrkeslärare	7,5	G1F
	LYK50G	Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap för yrkeslärare	7,5	G1F
4	LYVU20	Verksamhetsförlagd utbildning 2 för yrkeslärare	7,5	G1F
	LYK60G	Specialpedagogik för yrkeslärare	7,5	G1F
5	LYK70G	Bedömning och betygsättning för yrkeslärare	7,5	G1F
	LYK80G	Utvecklingsarbete och aktionsforskning för yrkeslärare	7,5	G1F
6	LYVU30	Verksamhetsförlagd utbildning 3 för yrkeslärare	15	G2F

Ett lokalt profilområde är språkstrimman, som utgör en resurs för studentens muntliga och skriftliga kommunikation under utbildningen och inför yrket. Språkstrimman stöttar studenter i övergången till högre studier, oavsett yrkes- eller studiebakgrund samt bidrar till utvecklingen av ett professionellt yrkesspråk. Språkstrimman består av:

- en digital resurs med filmer och länkar om exempelvis studiestrategier, akademiskt språk och skrivande, referenshantering,

- seminarier med utgångspunkt i kursuppgifter om bland annat akademiskt språk och textstruktur i sex av programmets kurser,
- individuell handledning,
- kursboken *Skryva för att lära* som används i flertalet kurser.

Språkstrimman är en resurs för kursledare och lärare när det gäller upplägg av enhetliga kursguider/ information på kurssidorna, språk och struktur i kursuppgifter etc.

Det särskilda behörighetskravet innebär att flertalet av gymnasieskolans yrkesämnen är representerade i studentgruppens yrkesämnesbehörigheter över tid. Vissa yrkesämnen förekommer mer sällan såsom fartygsteknik och vattenbruk, medan andra är representerade i varje programkull, till exempel sjukvård och fordonsteknik. Det innebär att det sedan 2011 har funnits och alltjämt finns en variation av yrkesämnen vid varje programstart. Studenterna har dessutom varierande utbildningsbakgrund alltifrån gymnasieutbildning till högskole-utbildning på avancerad nivå. Variationen bidrar till en bredd av yrkeskunskaper och utbildnings-erfarenheter som av både studenter och lärare uppfattas som positiv. En grupp studenter har tjänst som obehörig yrkeslärare redan vid i början av sin utbildning (vt20 22 studenter av 53 registrerade i den första VFU-kursen), och flera får anställning som yrkeslärare under utbildningen (vt20 37 studenter av 45 i utbildningens sista kurs).

Utveckling av utbildningen sker bland annat via olika typer av nätverk och projekt. Ett pågående projekt initierat av Göteborgs universitet är hållbarhetsmärkning där yrkeslärarutbildningen under 2020 avser att nå målet hållbarhetsrelaterad utbildning. 2018-2019 medverkade utbildningen i ett benchmarkingprojekt om arbetslivsanknytning tillsammans med program från andra fakulteter. Vidare pågår ett arbete för att stärka internationalisering av bland annat av VFU via ett samarbete med yrkeslärarutbildning i Tanzania (Linnaeus-Palme). Våren 2020 lämnas en ansökan om lärar- och studentutbyte.

Relationen mellan UVK (inklusive ämnesdidaktik) och VFU

Utbildningens progression och relationen mellan UVK- och VFU-kurser skapar en helhet genom att lärandemålen innehållsmässigt länkar till varandra. Genomgående behandlas teori och forskning samt erfarenhet och beprövad erfarenhet i samtliga kurser, och där didaktik och ämnesdidaktik utgör ett återkommande inslag. Studentens VFU genomförs i de yrkesämnen som ingår i den särskilda behörigheten. VFU-handledaren undervisar i samma eller närliggande yrkesämnen. Därmed får studenten ämnesdidaktisk handledning, samt möjlighet att både observera och ta eget ansvar för undervisningsprocessen i de yrkesämnen som ingår den särskilda behörigheten. I VFU-kurserna genomförs campusförlagda praxisseminarier där erfarenhet från yrkespraktiken bearbetas systematiskt med stöd av kurslitteratur. Kursuppgifter och examinations-uppgifter är i relevanta fall ämnesdidaktiskt konstruerade genom att till exempel behandla planering av arbetsplatsförlagt lärande eller bedömning och betygssättning inom valda yrkesämnen. I vissa kurser, till exempel *Yrkesdidaktiska tillämpningar för yrkeslärare* och *Bedömning och betygssättning för yrkeslärare* organiseras studierna i yrkesämneshomogena grupper (till exempel yrkesämnen inom vård- och omsorgsutbildning eller bygg- och anläggningsutbildning), som fördjupar det ämnesdidaktiska inslaget. Utbildningen tillgodoser dessutom i UVK- och VFU-kurser bredden av yrkesutbildning inom gymnasieskola och vuxenutbildning, samt olika utbildningsformer såsom skolförlagd respektive lärlingsutbildning, distansutbildning via kurslitteratur, föreläsningar, praxisseminarier. Studenten behåller vanligen samma VFU-plats under utbildningen, vilket gör det väsentligt att utbildningsinnehållet i övrigt speglar yrkesutbildning i stort och yrkeslärarens möjliga verksamhetsområde.

Säkerställande av yrkeskunskaper i antagningsprocessen

Arbetet med att säkerställa yrkeskunskaper inför antagning påbörjades våren 2011 genom samarbete mellan Göteborgs universitet, Högskolan i Skövde och Högskolan Väst. Malmö högskola fick då också ett nationellt samordningsuppdrag. Sedan 2017 ansvarar UHR för samordningen. I dagsläget finns en nationell bedömarbank, en obligatorisk utbildning för bedömare samt riktlinjer och rutiner för kartläggning (pågående arbete 2020). Dessa åtgärder utgör stöd för säkerställande av likvärdig bedömning. I januari 2015 beslutade dåvarande Lärarutbildningsnämnd att avtala med ValiWeb om upphandling av tjänsterna kartläggning och bedömning inför beslut om antagning på grund av att det

lokala arbetet behövde stärkas. Målet är att universitet med stöd av de resurser som nu efterhand utvecklas via nationell samordning kan skapa egna rutiner även för kartläggning.

Den lokala processen för att säkerställa yrkeskunskaper vid antagning inleds med information på hemsidan om behörighetskrav, ansökningsprocess samt kontaktuppgift till studievägledare. Vid ansökan registrerar sig sökande även hos Valiweb, som genomför kartläggning i dialog med den sökande. Bedömning görs av registrerade bedömare via handlingar och beskrivningar och med utgångspunkt i kriterierna för respektive yrkesämne. Bedömaren anger tillräckliga eller otillräckliga yrkeskunskaper för respektive yrkesämne samt motivering. Dokumentation av kartläggning och bedömning är tillgänglig för lärosätet. ValiWeb kartlägger samtliga yrkesämnena, men vissa bedömningar behöver lärosätet administrera på egen hand, vilket sker via registrerade bedömare. Utbildningshandläggare och även utbildningens vetenskapliga ledare med erfarenhet av bedömning samt genomförd bedömarutbildning granskar utlåtande från bedömare. I vissa fall krävs kompletterande motivering från bedömare. Sektionen för antagning bedömer grundläggande behörighet, som tillsammans med bedömning av särskild behörighet utgör grund för beslut. Säkerställande av yrkeskunskaper sker därmed dels via det nationella samarbetet som leds av UHR och som nu har lett till gemensamma rutiner och ett gemensamt förhållningssätt, dels med stöd av extern kartläggning, nationell bedömarbank samt lokal granskning.

Genomströmning

Genomströmningen följs upp kontinuerligt via kursledares kursrapporter och sammanställs inför den årliga programrapporten. I programrapporten analyseras genomströmningen.

Tabell 2. Registrerade studenter i första respektive sista kursen

Antagningskull	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2019
Registrerade i första kursen	125	89	81	74	82	78	
Examinerade i sista kursen	55	56	44	56	54	39	

Tabell 3. Genomströmning i relation till riket

Utbildningsstart	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Göteborg	44%	63%	54%	62%	68%	67%
Riket enl. UKÄ	57%	62%	60%	61%		

Genomströmningen vid Göteborgs universitet följer i stort sett rikets. Den låga genomströmningen av studenter med utbildningsstart 2011 kan förklaras med att studenter från föregående examensordning registrerades på den första kursen i yrkeslärarprogrammet, men där utbildningen sen ledde till en annan examen. Siffrorna visar dock vikten av att fortsatt stärka studenters förutsättningar att fullfölja utbildningen. Språkstrimman samt kontinuerlig uppföljning och handledning av studievägledare bidrar till att öka genomströmningen (se vidare *Uppföljning, åtgärder och återkoppling*).

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Av bifogad tabell framgår antal lärare som medverkar i utbildningen som kursledare, undervisande lärare på campus och/eller VFU-kurslärare. Alla uppgifter gäller för våren 2020. Totalt medverkar 41 lärare från åtta institutioner i utbildningens kurser. Av dessa har 17 lärare en tidsbegränsad anställning varav en är senior professor, två adjungerade adjunkter samt tre doktorander. Därutöver gör sju av lärarna med tidsbegränsad anställning enbart VFU-besök (VFU-kurslärare). Vidare medverkar 124 VFU-handledare från gymnasieskolor och kommunala vuxenutbildningar. VFU-handledarna är behöriga yrkeslärare inom det eller något av de yrkesområden där studentens särskilda behörighet finns. För studenter med anställning som yrkeslärare och där det saknas behörig yrkeslärare inom aktuella yrkesämnen på VFU-skolan/skola för anställning, har studenten två handledare varav en är behörig.

Av undervisande lärare (inklusive lärare som enbart gör VFU-besök) är 25 adjunkter, 11 lektorer varav två med docentkompetens, tre doktorander och en senior professor. En lärare har en tjänst som pedagogisk utvecklare där det också ingår undervisning. 12 av lärarna har yrkeslärarexamen och 15 har annan lärarexamen. Elva av de 25 adjunkterna har examen på avancerad nivå. Kursledare i åtta av kurserna är disputerade, varav två är docenter. Sju av de elva disputerade lärarna har 10-53% undervisning i utbildningen, varav fyra av dessa undervisar i fler än en kurs.

Kompetensutveckling

Kompetensutvecklingsbehov följs upp systematiskt genom utvecklingssamtal en gång per år. Programrådet där utbildningens studierektor med ansvar för bemanning är adjungerad, behandlar kompetensutvecklingsbehov som en del i den årliga programrapporten (se *Uppföljning, åtgärder och återkoppling*). Förutom i de fall det krävs särskild kompetensutveckling ska adjunkters individuella kompetensutveckling i första hand ägnas åt akademisk meritering. Lektorer använder sin kompetensutvecklingstid för ytterligare vetenskaplig meritering, medverkan i samverkansprojekt eller vid behov särskild kompetensutveckling.

Högskolepedagogiska kurser anordnas av enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande (PIL). PIL erbjuder även annan kompetensutveckling, till exempel om digitala verktyg i distansutbildning. Vid Göteborgs universitet är 15hp i högskolepedagogik obligatoriskt för undervisande lärare. VFU-kurslärare som enbart genomför VFU-besök ges inte förutsättningar att inom anställningen genomföra dessa kurser.

Tabell 4. Högskolepedagogisk utbildning

Undervisande lärare med KU-tid	15hp HP	5-10hp HP	0hp HP
32	11	12	9

Enligt VFU-avtal ska VFU-handledare genomgå handledarutbildning. Hittills har ett litet antal VFU-handledare medverkat i utbildning (1% vid senaste uppföljning 2017), vilket gör att det är ett högt prioriterat utvecklingsområde där huvudmännen är viktiga aktörer. VFU-handledare ska via sina huvudmän ges förutsättningar att genomföra utbildningen. Handledarutbildningen ges på distans och med 25 alternativt 12% studietakt för att möjliggöra för VFU-handledare fullfölja kursen. Från hösten 2020 erbjuds dessutom en filmad introduktionsutbildning om VFU. Utbildningens VFU-samverkansgrupp (se *Arbetsliv och samverkan*), kommer i handlingsplan för VFU 2020-2021 att föreslå åtgärder både för att följa upp och stödja VFU-handledares kompetens. Detta gäller också kompetensutveckling för VFU-kurslärare som är obligatoriskt enligt VFU-avtal.

Styrkor och utvecklingsområden

Sammantaget finns en hög vetenskaplig kompetens och professionskompetens representerad i utbildningen. En styrka är att bredden av kompetenser, där varje kurs är bemannad med specialkompetens för det aktuella området. Detta kräver en samordning och ett sammanhang där även lärare som ansvarar för enstaka moment har god kunskap om utbildningens mål, karaktär och rutiner. För att skapa detta sammanhang finns kursrådet med kontinuerliga möten mellan kursledare. Vidare kommer värdinstitutionen från 2020 att arrangera möten för samtliga lärare med på fokus olika innehåll till exempel didaktik och ämnesdidaktik. Ytterligare en styrka är andelen lärare med yrkeslärarexamen eller

lärare med erfarenhet av undervisning i yrkesutbildning, samt att det finns erfarenhet i lärargruppen från undervisning i både gymnasieskola och vuxenutbildning.

Ett utvecklingsområde är antal undervisande lärare med komplett högskolepedagogisk utbildning (15hp). Via programrapporten och inför nästa utvecklingssamtal (2021) kommer högskolepedagogisk utbildning att följas upp och planeras i enlighet med lärosätets mål. Ett annat utvecklingsområde är kompetensutveckling för VFU-kurslärare. Under 2019 togs initiativ som fortsätter att utvecklas under 2020. VFU-samverkansgruppen är en aktiv part här. En utmaning är att säkerställa andelen disputerade lärare samt lärare med yrkeslärarbakgrund, vilket sker genom årlig analys av rekryteringsbehov. Även här utgör programrapporten underlag. Ytterligare ett utvecklingsområde är docent- och professorsmeritering där det årliga utvecklingssamtalet med närmaste chef är ett avstämnings- och planeringstillfälle.

Den långsiktiga kompetensförsörjningen sker även via årliga rekryteringar till respektive institution där uppdraget som lärare i yrkeslärarutbildningen kan utgöra en arbetsuppgift. Vidare sker vid behov direkta rekryteringar av lektorer med yrkeslärarerfarenhet. Avseende adjunkter kommer rekryteringen i första att riktas mot adjungerade adjunktstjänster. Under våren 2020 sker rekrytering av adjungerande adjunkter för VFU-besök där yrkeslärarexamen samt examen på avancerad nivå är en formell merit.

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Vid Göteborgs universitet används begreppet kompletta akademiska miljöer (KAM) för att benämna sambandet mellan forskning, utbildning och samverkan. För att detta samband ska fungera krävs egen forskning, samverkan med samhället och då i synnerhet den verksamhet som utbildningen riktas mot, och att studenternas utbildningsmiljö utgör en del av sambandet. En av förutsättningarna är en relevant och tillräcklig programrelaterad forskning som både kan minska sårbarheten över tid och stimulera nya projekt. Forskning relaterad till lärarutbildning behöver ha en bredd, men också på olika sätt vara praktikanknuten. Här presenteras exempel på sambandet mellan forskning, utbildning och samverkan. Därefter presenteras hur utbildningens kurser främjar ett vetenskapligt förhållningssätt.

Utbildningens forskande lärare medverkar aktivt i olika forskningsmiljöer och forskningsgrupper lokalt, och i samarbete med forskare via andra lärosäten. De miljöer som direkt anknyter till utbildningen finns på utbildningsvetenskapliga och samhällsvetenskapliga fakulteten, det vill säga där ansvaret för utbildningens kurser är placerat. Vid programansvarig institution finns två forskningsmiljöer där de forskande lärarna medverkar. Den ena miljön är *Power and Agency in Education (PAGE)* som studerar makt, styrning, förändring och agentskap inom utbildningsområdet. Den andra är *Skolutveckling och ledarskap (SKUL)*, med forskning om ledarskap för barns och elevers utveckling och lärande samt förändrings- och förbättringsprocesser inom skilda utbildningskontexter och sammanhang. Exempel på pågående forskningsprojekt är *Kritiskt tänkande i yrkesämnesundervisning? Medborgarskapande i yrkesprogrammets styrdokument och klassrumspraktik*, finansierat av Vetenskapsrådet. I projektet (2016-2020) studeras elevers förutsättningar för att utveckla kritiskt tänkande i yrkesprogram med olika könsmärkning. Resultat från projektet kommer enligt planen att publiceras i en bok med målgruppen yrkeslärare och studenter. Ett annat exempel är aktionsforskning av simulatorstödd undervisning där forskare, lärare och studenter i VFU vid Västra Götalandsregionens naturbruksskolor medverkar. Studierna kommer under våren att publiceras i en vetenskaplig artikel. Forskare, lärare och VFU-student har presenterat studierna vid en nordisk konferens om yrkesutbildning (Nordyrk *se nedan*) samt vid den lokala spridningskonferensen *Forskning pågår*. Aktionsforskningsprojektet presenterades även vid konferensen *Noralf 2019* som arrangeras av *Nordiskt nätverk för aktionsforskning (NAFF)*. Ytterligare ett exempel på praktikinära studier i samarbete mellan forskare, yrkeslärare och studenter handlar om

språkutvecklande arbetssätt i yrkesutbildning vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande. Även här har yrkeslärare, studenter och forskare medverkat vid konferensen Nordyrk. Vid institutionen för sociologi och samhällsvetenskap är grupp-dynamik, ledarskap, konflikthantering exempel på centrala forskningsområden. Vetenskapligt förhållningssätt och professionsfrågor är särskilt starka områden eftersom professionsteorin i stor del är sociologisk, och då forskarutbildningen har orientering mot teknik och vetenskapsstudier.

Den fakultetsövergripande forskarskolan för utbildningsvetenskap och lärarforskning (CUL) har tillsammans med den nationella forskarskolan i yrkesämnenas didaktik gynnat utbildningsmiljön genom avhandlingsarbete och disputerade. Lektorer och licentiander från dessa forskarskolor undervisar i yrkeslärarprogrammet samt bidrar med publikationer som används i utbildningens kurser. Ett avhandlingsprojekt handlar om formandet av elevers utveckling till yrkespersoner via återkopplingsprocesser (disputation 2018). Ett annat projekt studerar den pedagogiska praktiken i lärlingsutbildning (pågående). Även institutionen för sociologi och arbetsvetenskap är aktiv i CUL genom studier bland annat om skolan som organisation, lärarprofessionen och elevers tillvaro. Flera projekt har kön, klass och etnicitet som bärande tema.

Nätverk kan organisera forskare eller vara mer praktiktäna och öppna för forskare och lärare både från universitet och från yrkesutbildning, knutna till en viss tidsperiod eller pågående över tid. Ett exempel på avslutat nätverk är *Vocational education, transitions, marginalisation and social justice* med forskare från de nordiska länderna. Ett annat exempel är ett nystartat nordiskt nätverk om forskning och utveckling inom digitalisering i yrkesutbildning. En av utbildningens lärare och forskare är ordförande i ledningsgruppen för det nordiska nätverket *Nordyrk (Nordic Research Network on Vocational Education and Training)*. Nätverket stimulerar forskning inom yrkesutbildning och yrkeslärarutbildning, vilket bland annat sker vid en årlig konferens. Tidskriften *The Nordic Journal of Vocational Education and Training* (NJVET) med open access är knuten till nätverket. Under senare år har två temanummer med utbildningens lärare som temaredaktörer publicerats. Flera av utbildningens lärare medverkar även i *Nordiska nätverket för aktionsforskning*. En typ av samverkan är den kollegieverksamhet som är knuten till forskningsmiljöerna och som fungerar som öppna mötesplatser för till exempel lärare och rektorer i yrkesutbildning, universitetets lärare, studenter och forskare. Exempel på för utbildningen relevanta och aktiva kollegier är kollegiet för yrkeskunnande, aktionsforskningskollegiet samt kollegiet för utbildningsledarskap. Kollegierna arrangerar två-tre seminarier per termin. I vissa fall är dessa seminarier lokalt anknutna, i andra fall kan externa forskare eller lärare bjudas in för att hålla i ett seminarium. Aktionsforskningskollegiet kan följas på distans. Ett samtal förs om att inom kollegiet för yrkeskunnande och med start hösten 2020 integrera utbildningens kurser med kollegiets verksamhet för att därigenom ytterligare stärka den forskningsgrundade utbildningsmiljön (se *Arbetsliv och samverkan*).

Utbildningens kurser har via lärandemålen i hög grad inslag av vetenskapligt grundad kunskap, erfarenhet och beprövad erfarenhet, till exempel "kritiskt granska forsknings- och utvärderingsresultat av relevans för yrkesutbildning" i kursen *Utvärdering för yrkeslärare* och "diskutera vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet med relevans för yrkesutbildningens kvalitet och utveckling samt yrkeslärarens uppdrag" i *Verksamhetsförlagd utbildning för yrkeslärare 3*. En annan typ av lärandemål behandlar vetenskaplig grund som stöd för analys av yrkespraktiken. Exempel på lärandemål är: "analysera olika lärandesituationer med hjälp av centrala begrepp inom teorier för lärande" i kursen *Lärandeteorier och yrkeskunnande för yrkeslärare*, och "planera och argumentera för undervisning i eget eller egna yrkesämnen med utgångspunkt i policydokument, didaktisk teori samt teorier om lärande." i *Yrkesdidaktiska tillämpningar för yrkeslärare*. I kursen *Utvärdering för yrkeslärare* behandlas kvantitativ och kvalitativ metod för informationssamling och analys. Aktionsforskning utgör modell för området systematiskt kvalitetsarbete i yrkesutbildning. Här finns återkommande inslag som förbereder för ett aktionsforskningsinriktat arbete i den avslutande VFU-kursen. Här finns möjlighet att direkt samverka med forskare. Ett exempel är då studenter erbjuds att samordna sina utvecklingsarbeten med studier av språkutvecklande arbetssätt i yrkesutbildning. Utvecklingsarbetet i den avslutande VFU-kursen är ett bra exempel på forskning, utbildning och samverkan.

Sambandet mellan vetenskaplig och professionsinriktad miljö tillgodoses således på olika sätt såväl internt som via externa nätverk och samarbeten. Forskningen är i hög grad praktisknära. Utbildningsmiljön präglas dessutom av lärares medverkan i uppdrag, projekt, nätverk som kan inspirera till utveckling av utbildningen. Det nationella yrkesläraryrkesutbildningsnätverk som möts regelbundet diskuterar utveckling och samverkan. Nätverket har till exempel beslutat att tillsammans genomföra nationella alumträffar. Högskolan Dalarna bjuder in till yrkesämnesdidaktiska seminarier för studenter vid samtliga lärosäten. Dessa initiativ stärker den lokala utbildningsmiljön, samt även samarbetet med övriga lärosäten.

Styrkor och utvecklingsområden

En styrka i utbildningsmiljön är bredden av forskning för att tillgodose olika innehåll i utbildningen. Utbildningens forskande lärare är aktiva i flera forskningsprojekt samt involverade som kursledare och lärare i kurser som knyter an till egen forskning, vilket ger möjligheter att integrera den egna forskningen eller forskningsfältet i dessa kurser. En utmaning är att forskningsfältet är relativt begränsat nationellt och även inom Norden. Utbildningens forskare har tillsammans med lärare i yrkesutbildning sökt medel för praktisknära projekt genom den statligt finansierade försöksverksamheten för praktisknära forskning där Göteborgs universitet leder ett av projekten (ULF), samt hos Skolforskningsinstitutet. Inga ansökningar har dock beviljats. En anledning kan vara konkurrensen från andra mer prioriterade områden inom utbildningsforskning. Samarbete inom nätverket Nordyrk är väsentligt då det omfattar forskning och utvecklingsarbete inom samtliga nordiska länder. Ett utvecklingsområde gemensamt med övriga lärosäten som erbjuder yrkesläraryrkesutbildning är framtida behov av disputerade lärare. Här bidrar lokala och nationella forskarskolor till rekryteringen, samtidigt som de stimulerar relevant forskning. För att möjliggöra riktad forskarutbildning, ansökte institutionen tillsammans med två andra lärosäten med yrkesläraryrkesutbildning om forskarskola för lärarutbildare för yrkeslärare (VR) 2019. Ansökan beviljades inte. Således finns nationella initiativ till framtida kompetensförsörjning, vilket kan ses som nödvändigt i konkurrensen från övrig lärarutbildning med liknande behov.

En styrka är att utbildningens kurser tydligt kommunicerar sambandet mellan vetenskaplig grund och yrkespraktik. Kurslitteraturen är forskningsgrundad, samt omfattar litteratur om vetenskaplig metod. Utbildningens forskande lärare är representerade i kurslitteraturen. Kursuppgifter knyter samman yrkespraktiken med teorier, begrepp och forskning. Tre kurser behandlar skolutveckling och metoder för uppföljning och utvärdering via aktionsforskning, som också utgör en del av verksamheten inom forskningsmiljön skolutveckling och utbildningsledarskap. Ytterligare en styrka är samarbetet mellan forskare och yrkesutbildning inom projekt och praktisknära forskning som bland annat stimuleras via lokala satsningar och uppdrag. Till exempel har det nationella uppdraget *Samverkan för bästa skola* möjliggjort fördjupat samarbete mellan forskare och yrkesutbildning med målet skolutveckling och forskning.

Utformning, genomförande och resultat

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Utformning, genomförande och resultat av respektive examensmål beskrivs först översiktligt genom att synliggöra progressionen i utbildningen. Därefter ges en mer utförlig presentation av hur examensmålet bearbetas i lärandemål, undervisning (lärandeaktiviteter) och examination. En grundidé är att examensmålet examineras först i senare delen av utbildningen genom den breddning och fördjupning som samtliga kurser bidrar med. Undervisningsformer och aktiviteter för att främja studenternas lärande är i hög grad de samma oavsett kurs, givetvis med undantag för aktiviteter och examination i VFU-kurser.

Det samma gäller hur hänsyn tas till studentens förutsättningar och behov. Detta gemensamma förhållningssätt med liknande upplägg och rutiner ser vi som en styrka som skapar en tydlighet och stabilitet, vilket är nödvändigt i en distansutbildning som ges på halvfart, och där studenten arbetar parallellt med sina studier. Med anledning av detta presenteras beskrivning, analys och värdering avseende främjande av studentens lärande samlat efter avsnitten om måluppfyllelse för de tre examensmålen. Sist i detta avsnitt beskrivs styrkor och utvecklingsområden för de tre examensmålen.

Samtliga kursplaner i lärarutbildningen vid Göteborgs universitet är konstruerade enligt examensordningens kunskapsformer kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingar och förhållningssätt. Inom yrkeslärarutbildningen behöver lärandemålen relation till examensmålen förstås via kursens placering i utbildningen och utbildningens progression via lärandemålen. Till exempel kan ett lärandemål om värderingar och förhållningssätt i en kurs grundas i en tidigare kurs, och då som kunskap och förståelse. Ett annat exempel är examensmål om färdighet och förmåga som kräver kunskap och förståelse som utvecklas i en tidigare kurs. Kunskapsformerna är därmed innehållsligt integrerade vilket kommer till uttryck i undervisning, examination och bedömning. Tabell 4 uttrycker hur respektive examensmål behandlas som del eller helhet i kursers lärandemål.

Tabell 4. Utbildningens kurser i relation till examensmål 1, 2, 3

Termin	Examensmålsmatris	1	2	3
1	Lärandeteorier och yrkeskunnande för yrkeslärare, UVK	x	x	x
	Styrsystem, organisation, bedömning för yrkeslärare, UVK	x	x	x
2	Verksamhetsförlagd utbildning 1 för yrkeslärare, VFU	x	x	x
	Yrkesdidaktiska tillämpningar för yrkeslärare, UVK	x	x	x
3	Utvärdering för yrkeslärare, UVK	x		
	Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap för yrkeslärare, UVK	x		x
4	Verksamhetsförlagd utbildning 2 för yrkeslärare, VFU	x	x	x
	Specialpedagogik för yrkeslärare, UVK	x	x	
5	Bedömning och betygsättning för yrkeslärare, UVK	x	x	
	Utvecklingsarbete och aktionsforskning för yrkeslärare, UVK	x	x	
6	Verksamhetsförlagd utbildning 3 för yrkeslärare, VFU	x	x	x

Måluppfyllelse - kunskap och förståelse

Mål

1. För yrkeslärarexamen ska studenten

- visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt samt visa kännedom om vuxnas lärande,

Utformning och genomförande i utbildningen som helhet

Examensmålet är via begreppen didaktik, ämnesdidaktik och metodik direkt knutet till kunskap om teorier och till de nationella styrdokumentet. Därmed krävs en grundläggande teorigrundad introduktion om lärande och undervisning, och därefter en specialiserad fördjupning inom olika områden till exempel didaktik knuten till yrkesutbildningens olika utbildningsmiljöer eller specialpedagogik. Utbildningens progression synliggör hur dessa delar hänger samman och successivt skapar förutsättningar för studentens kunskapsutveckling under utbildningen som helhet. "Vuxnas lärande" utgör perspektiv i samtliga kurser. Skrivningen om "yrkesutövningen i övrigt" handlar enligt vår tolkning om de didaktiska, ämnesdidaktiska kunskaper samt kunskaper i metodik som krävs för att skapa förutsättningar elevens utveckling och lärande i utbildningen som helhet vilket därmed inbegriper till exempel kunskap om uppföljning, utvärdering och utveckling av undervisning eller arbetsplatsförlagt lärande.

Examensmålet utgör innehåll i samtliga kurser. Kursen *Lärandeteorier och yrkeskunnande för yrkeslärare* innehåller grundläggande teorier om lärande och efterföljande kurs *Styrsystem, organisation, bedömning*

för yrkeslärare behandlar styrdokument på olika nivåer och inom skilda skolformer. Kursen *Verksamhetsförlagd utbildning 1* kräver kunskap om elevers lärande samt styrdokument för att kunna planera, genomföra och utvärdera undervisning. Därefter följer kursen *Yrkesdidaktiska tillämpningar för yrkeslärare* som explicit behandlar didaktik, ämnesdidaktik och metodik. Kursen *Utvärdering för yrkeslärare* i termin 3 som handlar om uppföljning och utvärdering av yrkesutbildning där även pedagogiskt arbete inbegrips kan relateras till "yrkesutövningen i övrigt". Nästa kurs *Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap för yrkeslärare* belyser individ- grupp och samhällsperspektiv på relationer, strukturer och villkor som får betydelse för utbildning och undervisning. Termin fyra inleds med *Verksamhetsförlagd utbildning 2* där studenten använder sin kunskap om didaktik, ämnesdidaktik och metodik. Kursen innehåller dessutom mål som relaterar till lärares yrkesetik. Direkt efterföljande kurs *Specialpedagogik för yrkeslärare* behandlar specialpedagogik, särskilt stöd och extra anpassningar. Termin fem inleds med kursen *Bedömning och betygssättning för yrkeslärare* med innehåll om underlag för bedömning, bedömning och betygssättning och därefter följer *Utvecklingsarbete och aktionsforskning för yrkeslärare* med fokus på undervisning och skolutveckling. Den avslutande kursen *Verksamhetsförlagd utbildning 3* innebär att studenten medverkar aktivt i undervisning samt planerar och genomför ett utvecklingsarbete som främjar lokal skolutveckling och då särskilt utveckling av undervisning. Således är examensmålet förankrat i samtliga kurser, dock med olika fokus och där knutet till både gymnasie- och vuxenutbildning samt därmed även till vuxnas lärande.

Ovanstående beskrivning av innehåll i kurser synliggör hur examensmålet bearbetas på olika sätt under utbildningen. Det didaktiska perspektivet; undervisningsperspektivet och det som tillhör yrkesutövningen i övrigt är återkommande, men uppmärksamhet riktas mot olika aspekter beroende på kurs. Samtidigt finns en struktur för hur ett visst innehåll introduceras och sedan fördjupas i efterföljande kurser. Till exempel kräver kunskap och förståelse om metodik en medvetenhet om ledarskap eller kunskap och förståelse om ämnesdidaktik inom egna yrkesämnen kräver kunskap om aktuella styrdokument. Innehåll om vuxnas lärande är inte knutet till enskilda kurser.

Lärandemål, undervisning (lärandeaktiviteter) och examination

I följande avsnitt fördjupas information om examensmålet genom ett urval av kurser med beskrivning av lärandemål, undervisning och examination. De valda kurserna är placerade termin 1, 2, 4 och 5.

Den andra kursen under utbildningens första termin *Styrsystem, organisation, bedömning för yrkeslärare* innehåller lärandemålen:

- redogöra för skolans styrsystem och yrkesutbildningens organisering, och hur dessa har förändrats över tid,
- beskriva hur skolans kunskaper har valts ut och organiserats under olika historiska epoker, speciellt inom yrkesutbildningar i Sverige,
- granska och relatera examensmålen i gymnasieskolans yrkesprogram till yrkesämnenas syften och till kursernas centrala innehåll och kunskapskrav samt bedömningen av dessa.

Kursen belyser bland annat hur yrkeskunskap konstrueras som skolkunskap och konsekvenser för didaktiska överväganden. Dessutom finns mål som behandlar lärarens myndighetsutövning samt begrepp som formativ och summativ bedömning. Kursen är därmed både allmän- och ämnesdidaktiskt orienterad och med särskilt fokus på styrdokument, skolkunskap och yrkeskunnande. En av uppgifterna handlar om pedagogiska bedömningar av yrkeskunnande där studenter analyserar sin egen erfarenhet av bedömning i rollen som elev. Därefter sker arbete i ämneshomogena grupper där studenterna fördjupar sig i centralt innehåll samt kunskapskrav och bedömning för en vald kurs. Resultaten presenteras muntligt för övriga studentgrupper med återkoppling från studenter och lärare.

Kursen *Yrkesdidaktiska tillämpningar för yrkeslärare* fördjupar kunskapen inom didaktik och ämnesdidaktik från utbildningens tre första kurser. Kursen inleds med begreppsanalys samt en individuell uppgift om egen undervisningserfarenhet från föregående VFU-kurs samt egna identifierade utvecklingsbehov. Därefter fokuseras valda delar inom didaktik, ämnesdidaktik och metodik: språk- och

kunskapsutveckling, digitala verktyg, arbetsplatsförlagt lärande och handledning. Lärandemålen med direkt anknytning till examensmålet är:

- redogöra för och diskutera lärarrollen och läraruppdraget i relation till lärares didaktiska val, ledarskap, relationella aspekter och kollegialt arbete,
- planera och argumentera för undervisning i eget eller egna yrkesämnen med utgångspunkt i policydokument, didaktisk teori samt teorier om lärande.

Studenten arbetar med erfarenhetsgrundade uppgifter som teori anknyts via kurslitteratur. Uppgifterna genomförs enskilt och i grupp, där gruppindelningen är yrkesämnesshomogen. Studenten får formativ återkoppling på uppgifterna. I den skriftliga examinationsuppgiften arbetar studenten fram en fiktiv kursplanering utifrån vissa givna villkor för en tänkt elevgrupp samt argumenterar för didaktiska val. Kriterier för bedömning är för G: "redogör för och diskuterar lärarrollen och läraruppdraget i relation till lärares didaktiska val, ledarskap, relationella aspekter och kollegialt arbete" respektive VG: "redogör för och diskuterar med stöd i teori lärarrollen och läraruppdraget i relation till lärares didaktiska val, ledarskap, relationella aspekter och kollegialt arbete". För betyget VG krävs att studenten använder teorin för att analysera, till skillnad mot betyget G där studenten enbart hänvisar till teori. Den skriftliga individuella uppgiften utgör underlag för bedömning och betyg då den omfattar samtliga lärandemål.

I kursen *Verksamhetsförlagd utbildning 2* är de lärandemål som direkt kan associeras till examensmålet:

- förklara och diskutera didaktiska överväganden i samband med planering och genomförande av undervisning i de egna yrkesämnena,
- självständigt och tillsammans med andra planera genomföra, utvärdera och utveckla undervisning till stöd för varje elevs lärande och utveckling.

I kursen arbetar studenten med egen undervisning och yrkeslärares uppdrag i övrigt samt riktade observationsuppgifter. De tillfällen där studenten redovisar måluppfyllelse är i samband med VFU-kurslärares observation av undervisning och efterföljande samtal med student och VFU-handledare samt i en skriftlig individuell uppgift i form av en självvärdering där studenten dokumenterar kunskaper relaterade till lärandemålet. Inför det examinerande VFU-besöket beskriver och argumenterar studenten för val av innehåll, undervisningsmetod, elevaktiviteter i förhållande till innehållet så som det formulerats i styrdokument samt kunskapens värde i arbetslivet. Vid bedömningen använder VFU-kursläraren standardformuleringar. Betyget G: "Studenten har visat kunskaper om hur undervisningen i ämnet kan utformas. Studenten har visat förståelse för sambanden mellan undervisningsaktivitet och de kunskaper den syftar till att utveckla." Betyget VG: "Studenten visar kunskap om och förståelse för hur undervisningen i det egna ämnet kan varieras för att bredda eller fördjupa elevernas kunnande i det yrke/de yrken de utbildar sig till."

Kursen *Utvecklingsarbete och aktionsforskning för yrkeslärare* är placerad näst sist i utbildningen. Innehållet har fokus på utvecklingsarbete i yrkesutbildning riktat mot didaktik och ämnesdidaktik samt metodik via lärandemålet:

- utarbeta och presentera en plan för ett tänkt utvecklingsprojekt med en frågeställning som fokuserar på språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt.

Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt introduceras med en undervisningsrelaterad uppgift i kursen om yrkesdidaktiska tillämpningar i termin två, för att i kursen om utvecklingsarbete och aktionsforskning vidgas och fördjupas. Studenten planerar ett aktionsforskningsprojekt med språkutvecklande inslag för elever med annat modersmål i syfte att förbättra möjligheterna för dessa elever att nå resultat. Studenten beskriver ett problem som kan relateras till centralt innehåll, skriver fram och motiverar en frågeställning, beskriver en aktion (planerad förändring) samt metod för uppföljning som kan användas i lärares yrkespraktik. Betygskriterier för G är: "svaret på uppgiften är relevant, att samtliga delar som efterfrågas i uppgiften finns med, att svaret utgår från de delar av litteraturen som finns angivna i uppgiften och att i stort sett korrekta referenser används, att svaret är rimligt och inte innehåller alltför många felaktigheter,

att svaret är kommunicerat på ett sådant sätt att det är begripligt för mottagaren, att svaret håller sig inom de ramar som angivits för redovisningen av uppgiften." samt för VG: "svaret på uppgiften är relevant och tydligt fokuserat, att samtliga delar som efterfrågas i uppgiften finns med och är genomarbetade, att den litteratur som finns angiven i uppgiften är använd på ett uttömmande sätt och att i stort sett korrekta referenser används, att svaret välargumenterat och i en saklig och balanserad ton, att svaret är välstrukturerat och kommunicerat på ett sådant sätt att det är begripligt för mottagaren, att svaret håller sig inom de ramar som angivits för redovisningen av uppgiften." Studentens text inbegriper didaktik, ämnesdidaktik och metodik, men där ett högre betyg kräver argument för egna val. Uppgiften är relevant både för ungdoms- och vuxenutbildning. Uppgiften riktas även mot yrkesutövningen i övrigt då den förbereder för uppdraget att följa upp och utveckla undervisning.

Skrivningen i examensmålet om vuxnas lärande synliggörs i samband med granskning av styrdokument i kursen *Lärandeteorier och yrkeskunnande för yrkeslärare*. I kursen *Yrkesdidaktiska tillämpningar* finns en föreläsning om didaktik, ämnesdidaktik och metodik samt en föreläsning om språk- och kunskaps-utvecklande arbetssätt som båda även behandlar vuxenutbildning, samt ett moment som behandlar handledning i olika sammanhang. Studentens erfarenhet från föregående VFU-kurs betyder dessutom att det finns kunskap om vuxnas lärande och vuxenutbildning i studentgruppen, vilket kommer till uttryck i samband med uppgifter och arbete inom yrkesämnesshomogena grupper. I kursen finns litteratur som belyser lärande i arbetsliv och handledning även relaterat till vuxnas lärande. En viktig diskussion är om och i så fall vad som skiljer lärande för elever i gymnasieskolan mot vuxnas lärande i formell utbildning, eller vilka andra förutsättningar som har betydelse för lärandeprocesser. Diskussionen förs bland annat i kursen *Yrkesdidaktiska tillämpningar för yrkeslärare*.

Enligt kursvärderingarna för de valda kurserna (genomsnitt 75% svarsfrekvens) skapar undervisningen goda förutsättningar för måluppfyllelse avseende de aktuella lärandemålen. Efter andra examinations-tillfället inom ramen för kurs har ett fåtal av de aktiva studenterna inte nått godkänt resultat (exempelvis tre av 54 aktiva studenter i *Yrkesdidaktiska tillämpningar för yrkeslärare*). I kursen *Verksamhetsförlagd utbildning 2* har samtliga aktiva studenter uppnått minst godkänt betyg inom ramen för kursen. Kurserna ställer enligt studenterna höga krav. Detta gäller framför allt UVK-kurserna där till exempel omfattning av litteraturstudier samt arbete i grupp kan ses som utmaningar i en distansutbildning. Vidare efterfrågas mer återkoppling från undervisande lärare. Dessa synpunkter kan troligen kopplas till när studenter väljer att arbeta 100% parallellt med sina studier och därmed kan ha svårt att planera arbete i grupp, samt osäkerheten om den egna lärandeprocessen när undervisningen sker på distans och utan regelbundna fysiska möten med kursens lärare. Dock, med tanke på resultat i aktuella kurser fungerar undervisningen väl och studenterna ges förutsättningar att både utveckla och synliggöra kunskap enligt lärandemålen.

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Mål

2. För yrkeslärarexamen ska studenten

- visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.

Utformning och genomförande i utbildningen som helhet

Examensmålet är direkt relaterat till utbildningens tre VFU-kurser. För att kunna uppnå examensmålet krävs dessutom kunskap som behandlas i UVK-kurser, till exempel om lärandeprocesser, styrdokumentens konstruktion och innehåll, elevers olika förutsättningar. UVK-kurserna skapar därmed förutsättningar för att examensmålet ska uppnås i VFU-kurserna.

Utbildningens inledande UVK-kurser *Lärandeteorier och yrkeskunnande för yrkeslärare* samt *Styrsystem, organisation, bedömning för yrkeslärare* har ett allmän- och ämnesdidaktiskt innehåll med relevans för

examensmålet. Den sistnämnda kursen innehåller till exempel lärandemålet: "granska och relatera examensmålen i gymnasieskolans yrkesprogram till yrkesämnenas syften och till kursernas centrala innehåll och kunskapskrav samt bedömningen av dessa", vilket utgör en förutsättning för att kunna nå examensmålet. Termin två inleds med *Verksamhetsförlagd utbildning 1* där studenten planerar, genomför, utvärderar undervisning. Kursen *Yrkesdidaktiska tillämpningar för yrkeslärare* bidrar därefter både till erfarenhetsgrundad och till teoretisk fördjupning samt breddning beroende på studentens VFU-erfarenheter. Termin fyra inleds med *Verksamhetsförlagd utbildning 2*. Därefter följer *Specialpedagogik för yrkeslärare* som skapar förutsättningar för att stimulera varje elevs lärande och utveckling. Efterföljande termin fem följer kursen *Bedömning och betygsättning för yrkeslärare* och därefter *Utvecklingsarbete och aktionsforskning för yrkeslärare* som bland annat innehåller uppgifter direkt relaterade till undervisning. Den avslutande kursen *Verksamhetsförlagd utbildning 3* är av syntetiserande karaktär där examensmålet som helhet kan relateras till kursens lärandemål.

Lärandemål, undervisning (lärandeaktiviteter) och examination.

Här fördjupas information om examensmålet via ett urval av kurser med beskrivning av lärandemål, undervisning (lärandeaktiviteter) och examination. De valda kurserna är placerade termin 2, 4, 5 och 6.

Verksamhetsförlagd utbildning 1, innehåller lärandemålet:

- planera, genomföra och utvärdera undervisning i yrkesutbildning i de egna yrkesämnena med utgångspunkt i nationella mål och riktlinjer samt lärandeteorier.

Övriga lärandemål i kursen behandlar till exempel kommunikation och yrkeslärarens uppdrag som nödvändiga förutsättningar för progressionen mot examensmålet. Studenten ska kunna använda både styrdokument och lärandeteorier som grund för sin undervisning som genomförs med stöd av handledning. Studenten lämnar en skriftlig undervisningsplanering och självvärdering av kursens lärandemål. Under kursen gör VFU-kurslärare observation av studentens undervisning, samt leder ett samtal med student och VFU-handledare. I slutet av kursen lämnar VFU-kurslärare och VFU-handledare sin värdering av studentens måluppfyllelse i kursen som helhet, vilket inbegriper det exemplifierade lärandemålet. Vidare examineras kursen via en skriftlig uppgift med studentens analys och diskussion av egen undervisning i relation till lärandeteorier. Betygskriterium för lärandemålet och betyget G: "planerar och genomför en pedagogisk aktivitet på ett godtagbart sätt utifrån planeringen. Anger grunder för val av pedagogisk aktivitet. Det framgår hur styrkedjan är kopplad till den pedagogiska aktiviteten. Resultatet av aktiviteterna utvärderas på ett tillfredsställande sätt." samt betyget VG: "planerar och genomför en pedagogisk aktivitet på ett utmärkt sätt och i överensstämmelse med planeringen. Ger välgrundade argument för val av pedagogisk aktivitet. Det framgår hur relevanta delar av styrkedjan är kopplade till den pedagogiska aktiviteten. Resultatet av aktiviteterna utvärderas på ett utförligt sätt."

Verksamhetsförlagd utbildning 2 inleder termin fyra. Aktuella lärandemål är:

- självständigt och tillsammans med andra planera genomföra, utvärdera och utveckla undervisning till stöd för varje elevs lärande och utveckling,
- kommunicera genom att lyssna, tala och skriva till stöd för elevers lärande och utveckling i varierade undervisningssituationer.

Progressionen i utbildningen (t ex i jämförelse med den första VFU-kursen) är tydlig genom att studenten nu både ska agera självständigt och i samarbete vid planering, genomförande, utvärdering och även utveckling av undervisning. Dessutom är varje elevs lärande och utveckling utgör ett nytt fokus i VFU. Dessutom ska studenten via en filmad sekvens av egen undervisning granska egen kommunikation och interaktion med elever samt eget ledarskap. Vid analysen används begrepp och teorier från kurslitteraturen. Uppgiften är individuell och skriftlig. Analysen av egen kommunikation, som bedöms via målet: redogöra för, pröva och reflektera över kommunikationens betydelse för utveckling av sociala relationer och det egna ledarskapet" är ett sätt att bearbeta förmåga att leda undervisning och är därmed direkt knuten till de två lärandemålen. Examinationen relaterat till examensmålet utgörs av

lektionsplanering och studentens självvärdering, VFU-kurslärarens observation med efterföljande samtal med student och VFU-handledare samt VFU-handledarens värdering av studentens prestationer i slutet av kursen. Kriterier för betyget G relaterat till det först nämnda lärandemålet är: "Visat färdighet i att planera, genomföra och utvärdera undervisning på egen hand och i samråd med VFU handledaren. Visat viss förmåga att anpassa/utveckla undervisningen efter elevers förutsättningar" och för betyget VG: "Studenten visar dessutom förmåga att reflektera över hur undervisningen kan utformas och varieras från flera perspektiv; utifrån lärandemål, i samverkan med kollegor, arbetsliv och/eller genom elevinflytande". Det andra lärandemålet bedöms som G om studenten visar: "förståelse för hur sociala relationer och kommunikation påverkar elevers lärande samt färdighet att utforma undervisningen efter elevers behov av stöd" respektive VG när studenten visar "mycket god förståelse för hur sociala relationer och kommunikation i klassrummet eller andra övningslokaler kan bidra till och begränsa elevers lärande."

Bedömning och betygssättning för yrkeslärare som fördjupar studentens kunskap om och i bedömning och betygssättning inleder termin fem. Kursen skapar såväl erfarenhets- som teorigrundade förutsättningar för att uppnå examensmålet. Kursmål som direkt anknyter till examensmålet är:

- skapa varierande underlag för bedömning av yrkeskunskaper,
- diskutera hur bedömning och betygssättning kan tillvarata och stimulera alla elevers lärande och kunskapsutveckling,
- värdera hur digitala verktyg kan användas i relation till bedömning av yrkeskunskaper.

Kursen startar i litteraturstudier och begreppsanalys. Uppgiften relaterad till examensmålet innehåller en individuell/parvis del där studenten utgår från ett konkret exempel på formativ undervisning företrädesvis hämtat från VFU-skolan. Därefter konstrueras ett formativt bedömningsunderlag knutet till styrdokument samt litteratur om bedömning som sedan värderas och analyseras. I anslutning till detta genomförs ett seminarium där studenterna delar och diskuterar erfarenheter och iakttagelser. Den direkt examinerande uppgiften innebär att studenten gör en kritisk granskning av egen produkt och utvecklad kunskap, med utgångspunkt i givna frågor. Kriterier för betyget G är: "Argument finns för hur den planerade bedömningen kan stimulera alla elevers kunskapsutveckling. Relevanta teorier och begrepp används med referenser till kurslitteraturen" samt "Argument finns som motiverar valet av bedömningsformer i relation till undervisningens syfte, mål, centralt innehåll och kunskapskrav. Relevanta teorier och begrepp används med referenser till kurslitteraturen". Kriterier för betyget VG är: "Stimulering av elevers lärande och kunskapsutveckling problematiseras genom användning av flera perspektiv och med stöd i litteraturen." samt "Väl underbyggda argument och slutsatser finns om bedömning och betygssättning inom det egna yrkesämnet. Flera perspektiv på bedömning och betygssättning används och integreras med egna och andras erfarenheter." Kursen är ett exempel på hur en UVK-kurs relaterar till VFU-kurser.

Verksamhetsförlagd utbildning 3 avslutar programmet. De lärandemål som direkt anknyter till examensmålet är:

- självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra och utvärdera undervisning med utgångspunkt i didaktiska överväganden i syfte att utveckla varje elevs yrkeskunnande,
- bedöma och betygssätta elevers utveckling och lärande,
- använda och kritiskt förhålla sig till digitala och estetiska verktyg i den pedagogiska verksamheten.

Kursen genomförs i VFU och via campusförlagda dagar där undervisning med stöd av digitala respektive estetiska verktyg och läroprocesser samt utveckling och utvärdering av undervisning behandlas i lärarledda praxisseminarier. Innehållet knyts till observationer och konkreta uppgifter i VFU som redovisas och som sedan följs upp via återkoppling från kursens lärare. I kursen genomförs ett VFU-besök där VFU-kurslärare observerar undervisning samt leder ett samtal med student och VFU-handledare där utgångspunkten dessutom är studentens lektionsplanering samt självvärdering. Eftersom kursen löper över hela terminen och VFU-besöken genomförs under kursen som helhet, är VFU-besöket formativt. I slutet av kursen kan studenten lämna en reviderad självvärdering som examinerande moment. Då lämnar även VFU-handledare efter samtal med studenten in sin värdering av studentens målpuppfyllelse. Underlag för

kursbetyg relaterat till examensmålet utgörs av lektionsplanering, självvärdering samt VFU-handledares värdering av studentens prestationer. Betygskriterier för G är: "självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra och utvärdera undervisning med utgångspunkt i didaktiska överväganden i syfte att utveckla varje elevs yrkeskunnande". Betygskriterier för VG: "självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra och systematiskt utvärdera undervisning med utgångspunkt i didaktiska överväganden i syfte att utveckla varje elevs yrkeskunnande."

Kursvärderingarna från de fyra valda kurserna (genomsnittlig svarsfrekvens 74%) visar att undervisningen skapar undervisningen goda förutsättningar att nå lärandemålen. I *Verksamhetsförlagd utbildning 1* och *2* har samtliga aktiva studenter nått lärandemålen. I kurserna *Verksamhetsförlagd utbildning 3* respektive *Bedömning och betygssättning för yrkeslärare* saknar två aktiva studenter resultat. Några av studenterna i de två sistnämnda kurserna har uppnått betyget G vid ett andra examinationstillfälle. Enligt studenterna ställer kurserna, och framför allt UVK-kursen höga krav. Lärarledda seminarier där studenter diskuterar sina uppgifter uppskattas, likaså den avslutande campusdagen då studenter presenterar samt opponerar på varandras rapporter. De tre VFU-kurserna har via sin progression andra utmaningar. En utmaning i den första kursen är mötet med yrkespraktiken till exempel: "De största utmaningarna för mig som är helt ny i skolans värld är att det tar tid att skaffa sig en helhetsbild i hur lärarna jobbar, då jag är där bara ett par dagar i veckan /.../ Det är också svårt att riktigt veta på vilken nivå eleverna befinner sig på kunskapsmässigt då jag inte har någon relation till dem." I de efterföljande VFU-kurserna känner studenterna sig i allmänhet mer trygga samtidigt som lärandemålen ställer högre krav. I VFU-kurser finns ett fåtal studenter vars VFU inte är tillfredsställande till exempel avseende VFU-handledarens planering, handledning och återkoppling eller återkoppling från VFU-kurslärare. Utmaningen med VFU-kurser är att VFU-handledare inte alltid är förberedda för sitt uppdrag att handleda och följa upp studenters prestationer. Likaså har det hittills saknats ett tydligt uppdrag för VFU-kurslärare. Dessa utvecklingsbehov kommer att stärkas via det förnyade VFU-avtal som gäller från 2019 (se vidare *Arbetsliv och samverkan*).

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Mål

3. För yrkeslärarexamen ska studenten

- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att utveckla sin kompetens både i yrkesämnet och i det pedagogiska arbetet.

Utformning och genomförande i utbildningen som helhet

Examensmålet relaterar till studentens förmåga till självreflektion och analys av egen kunskap och kompetens. Detta innebär både erfarenhetsgrundad och mer systematisk uppföljning och utvärdering; att kunna rikta uppmärksamhet mot sin egen kunskap, kompetens och utvecklingsbehov. Centralt för examensmålet är att oavsett kontext kunna analysera, dra slutsatser och identifiera behov, samt att bidra till utveckling och förbättring av både ämneskunskapen i yrkesämnena och den pedagogiska kompetensen. Eftersom studentens VFU oftast genomförs vid samma yrkesutbildning under utbildningen begränsas möjligheten att identifiera behov av kunskap och kompetens i ett bredare perspektiv, till exempel gymnasieprogram respektive vuxenutbildning eller skolförlagd utbildning respektive lärlingsutbildning. Å andra sidan utgör modellen med samma VFU-plats under utbildningen en del av säkerställande av studentens lärandeprocess, eftersom student och handledare kan få en fördjupad kontakt som kan bidra till studentens självreflektion. Praxisseminarier i VFU-kurser samt undervisning som även inkluderar olika typer av arbete i grupp inom UVK-kurser bidrar till att vidga kunskapen om olika typer av yrkesutbildning.

Examensmålet behandlas explicit i fyra kurser, dels i de tre VFU-kurserna, dels i UVK-kursen *Yrkesdidaktiska tillämpningar för yrkeslärare* med fokus på yrkesämnets didaktik i form av inledande analys av egen undervisning samt i den avslutande examinationsuppgiften. Lärandemålen i respektive kurs gör progressionen tydlig, och där utbildningens avslutande kurs anknyter direkt till examensmålet. Inom respektive VFU-kurs skriver studenten en självvärdering med utgångspunkt i samtliga lärandemål.

Självvärderingen är en övning i nulägesanalys samt självreflektion och kritisk analys av egen kunskapsutveckling. Utbildningens två första kurser *Lärandeteorier och yrkeskunnande för yrkeslärare* och *Styrsystem, organisation, bedömning för yrkeslärare* innehåller lärandemål som lägger en grund för studentens kunskap om yrkeslärarens yrkeskunnande och medvetenheten om vissa specifika kunskaper, i detta fall elevperspektiv, yrkeskunnande och yrkeslärarens myndighetsutövning. Lärandemålen uttrycker att studenten ska "analysera, diskutera och förhålla sig till" samt vilket kräver aktiva ställningstagande till det innehåll som behandlas. I detta inledande skede av utbildningen kan kunskap inte prövas i yrkespraktiken. Däremot återkommer innehållet i den första VFU-kursen.

Lärandemål, undervisning (lärandeaktiviteter) och examination.

Här fördjupas information om examensmålet via ett urval av kurser med beskrivning av lärandemål, undervisning (lärandeaktiviteter) och examination. De valda kurserna är placerade termin 2 (två kurser), 4 och 6.

Verksamhetsförlagd utbildning 1 har direkt fokus på egen undervisning avseende yrkesämnet och det pedagogiska arbetet via målet:

- diskutera uppdraget som yrkeslärare i relation till skolans samhällsuppdrag och elevers lärande och utveckling.

Undervisning och uppgift som förbereder ett av kursens praxisseminarier är kopplat till självvärdering och analys. Studenten förbereder uppgiften genom observation av undervisning i VFU, litteraturstudier samt föreläsning om yrkesläraruppdraget. VFU är tänkt att ge rika möjligheter att ta del av yrkeslärarens uppdrag som underlag för den egen värdering av kunskap och kompetens. Dessutom finns en "checklista" med exempel på yrkeslärarens aktiviteter och uppdrag. Studenten skriver en text inför praxisseminariet som problematiserar uppdraget. "Uppgiften gäller att problematisera uppdraget som yrkeslärare genom att dels lyfta fram upplevda krav och förväntningar, dels vilka möjligheter som erbjuds för att du ska kunna möta kraven och förväntningarna." Studenten ska således både observera yrkeslärarens uppdrag samt göra en analys av de egna utmaningarna. Inför seminariet har studenterna läst varandras texter och vid seminariet sker en fördjupande diskussion. Studentgruppen observerar, analyserar och diskuterar varandras samtal, vilket skapar förutsättningar för ett metaperspektiv och en mer övergripande analys av yrkesläraruppdraget. Självvärderingen som genomförs i anslutning till VFU-besöket utgår från kursmålen och prövar studentens förmåga att observera, analysera och identifiera egen kunskap och egna utvecklingsbehov. Självvärderingens relation till examensmålet är att den inbegriper samtliga lärandemål. För att nå lärandemålet krävs en förmåga att värdera de erfarenheter och den kunskap som både tidigare kurser och VFU-kursen bidrar med. Kriterier för betyget G är: "ger konkreta exempel på svårigheter och möjligheter i uppdraget som yrkeslärare och reflekterar över utmaningarna i yrkeslärarens uppdrag samt för betyget VG: "ger konkreta exempel på svårigheter och möjligheter i uppdraget som yrkeslärare och reflekterar ingående över utmaningarna i yrkeslärarens uppdrag".

I UVK-kursen *Yrkesdidaktiska tillämpningar för yrkeslärare* fördjupas examensmålet via särskilt fokus på självkritiskt förhållningssätt i lärandemålet:

- använda ett självkritiskt förhållningssätt till egen undervisning och ge förslag på utveckling.

Målet anknyter direkt till analys av nuläget samt utvecklingsmöjligheter. Här synliggörs hur undervisning behöver följas upp, utvärderas och utvecklas. Vidare prövas värderingar och förhållningssätt till egen kunskapsutveckling och kompetens, det vill säga studentens förmåga att vara kritiskt självreflekterande och utvecklingsorienterad. Samtliga individuella uppgifter i kursen behandlar eget eller egna yrkesämnen. Kursgrupperna konstrueras utifrån yrkesämnen. Kursmålet introduceras med en inledande uppgift där studenten beskriver exempel på undervisning i ett eget yrkesämne samt diskuterar "de utmaningar du kan identifiera med utgångspunkt i lärarrollen, kommunikation med enskilda elever och med elevgruppen när målet är alla elevers utveckling och lärande. Ge exempel på hur du kan organisera och agera för att möta dessa utmaningar." Studenten ska utifrån ett konkret exempel hämtat från föregående VFU-kurs värdera sin kunskap samt diskutera utvecklingsbehov. Undervisningen i övrigt under kursen behandlar

språkutvecklande arbetssätt, digitala verktyg, arbetsplatsförlagt lärande och övrig samverkan samt handledning. Kursen examineras via en skriftlig rapport där studenten diskuterar egen professionsutveckling: "Rikta blicken mot dig själv som blivande yrkeslärare och ledare för undervisningen. Använd din självvärdering från VFU samt de kunskaper du har utvecklat i kursen som utgångspunkt. Diskutera dig själv i din kommande yrkeslärarroll a) som yrkeslärare/ledare för undervisning, b) som kollega i ett arbetslag. Vilka nya kunskaper har kursen bidragit till? Vad behöver du utveckla och ta fasta på i nästa VFU-kurs?" Kriterier för betyget G: "använder ett självkritiskt förhållningssätt till egen undervisning och ge förslag på utveckling", och VG: "använder ett självkritiskt förhållningssätt till egen undervisning och argumenterar för egen utveckling". En del av examinationsuppgiften är således direkt knuten till examensmålet där det ett högre betyg kräver argumentation för egna ställningstaganden.

Utbildningens *andra VFU-kurs* inleder den fjärde terminen. Det aktuella lärandemålet är:

- problematisera yrkeslärarens arbete, samt hur det egna yrkesutövandet kan utvecklas genom ett professionellt förhållningssätt i enlighet med yrkesetiska principer.

Här fokuseras yrkeslärarens uppdrag samt studentens kunskap och kompetens i termer av professionellt förhållningssätt främst i relation till yrkesetiska aspekter. Professionellt förhållningssätt och yrkesetiska aspekter har bland annat behandlats i föregående UVK-kurs *Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap för yrkeslärare*. Studenten filmar sig själv i en undervisningssituation samt analyserar kommunikationen med elever på egen hand och tillsammans med VFU-handledare, för att därigenom identifiera styrkor och utvecklingsområde, kopplat till yrkesetik och den egna professionella utvecklingen. Vidare medverkar studenten i samband med VFU-besök i ett samtal med VFU-kurslärare och VFU-handledare där studentens skriftliga självvärdering utgör underlag. Studenten diskuterar sin undervisning och hur den kan genomföras på olika sätt för att eleverna ska ges möjlighet att utveckla avsedd kunskap. Samtalet utgår från kursens lärandemål och studentens värdering av egen utveckling och utvecklingsbehov. Underlag för examinationen utgörs av VFU-kurslärarens observation av undervisning samt uppföljande samtal med student och VFU-handledare, studentens självvärdering samt VFU-handledares skriftliga värdering av studentens prestationer i slutet av kursen. Vidare är analysen av filmad undervisning ett underlag för bedömning via kriteriet: "analysera och reflektera över den egna lärprocessen utifrån ett professionellt förhållningssätt, i enlighet med yrkesetiska principer". Betygskriterier för G: "visat förmåga att analysera och reflektera över den egna lärprocessen utifrån ett professionellt förhållningssätt, i enlighet med yrkesetiska principer". Betygskriterier för VG: "visat mycket god förmåga att analysera och reflektera över den egna lärprocessen utifrån ett professionellt förhållningssätt, i enlighet med yrkesetiska principer".

Verksamhetsförlagd utbildning 3 är utbildningens avslutande kurs. Aktuellt lärandemål med anknytning till examensmålet är:

- kritiskt värdera och reflektera över sitt läraruppdrag med utgångspunkt i forskning och beprövad erfarenhet, samt formulera mål för den egna professionsutvecklingen.

Kunskap i yrkesämnet och den pedagogiska verksamheten uttrycks som "läraruppdrag", vilket innebär både undervisning och uppdraget i övrigt. Enligt instruktioner och vid VFU-placering ska studenten ha tillgång till yrkesämnena som ingår i den särskilda behörigheten och undervisningen ska genomföras i dessa ämnen. I planeringen av denna avslutande VFU-kurs är det särskilt väsentligt att studenten gör en avstämning av vilka yrkesämnena som har varit representerade i utbildningens VFU-kurser och tar hänsyn till det i planering av VFU. Undervisning om vetenskaplig grund, erfarenhet och beprövad erfarenhet relateras till läraruppdraget och synliggör betydelsen av dessa aspekter vid kritisk värdering och reflektion. VFU innebär att studenten under handledning självständigt och i samarbete ska medverka i yrkespraktiken på halvfart under en termin. Kursens specifika uppgifter innebär att använda och kritiskt förhålla sig till digitala och estetiska verktyg, bedöma och betygssätta elevers kunskaper samt planera, genomföra och utvärdera ett aktionsinspirerat utvecklingsarbete. Uppgifterna kräver studenters val av till exempel typ av observationer samt analys av resultat. Exempel på valda områden för utvecklingsarbetet

hösten 2019 är bedömning i apl och integrering av yrkesämnen och matematik. Samtliga kursuppgifter är direkt relaterade till det som sker i VFU samt till utveckling både av yrkesutbildning och av studentens egen kunskap och kompetens. VFU-skolan blir direkt involverad vilket skapar en dialog kring valda områden inom respektive uppgift. Examinationen sker dels via studentens självvärdering av egen kunskapsutveckling, dels genom det aktionsforskningsinriktade utvecklingsarbetet. Självvärderingen knyter direkt an till egen professionell utveckling och de egna målen i slutet av utbildningen. Den diskuteras systematiskt och strukturerat i samband med VFU-besök, som kan vägleda studenten mot fortsatt utveckling inom ramen för kursen. I slutet av kursen kan studenten revidera sin självvärdering inför en summativ bedömning och betygssättning. Instruktionen i självvärderingen: "Beskriv din måluppfyllelse för respektive mål. Berätta om på vilket sätt du har uppnått målet. Vilka är tecknen på uppnått mål? Ge konkreta exempel från VFU (beskrivning). Motivera, analysera och diskutera." Examensmålet anknyter inte explicit till det aktionsforskningsinriktade utvecklingsarbetet, men däremot implicit genom att det synliggör studentens kunskaper om uppföljning, utvärdering och utveckling av undervisningen vilket också får betydelse för professionell utveckling. I kursen sätts ett betyg på studentens samlade prestationer inom lärandemålet. Betygskriterium för G är: "kritiskt värdera och reflektera över sitt läraruppdrag med utgångspunkt i forskning och erfarenhetsbaserad kunskap samt formulera mål för den egna professionsutvecklingen." och för VG: "kritiskt värdera och reflektera över sitt läraruppdrag med utgångspunkt i forskning och erfarenhetsbaserad kunskap, samt analysera och argumentera för mål för den egna professionsutvecklingen."

Enligt kursvärderingar för de valda kurserna där examensmålet är representerat (genomsnittlig svarsfrekvens 73%) skapar undervisningen goda förutsättningar för måluppfyllelse avseende de aktuella lärandemålen i mycket hög/hög grad. I de två första VFU-kurserna har samtliga aktiva studenter godkänt resultat i slutet av kursen. I den tredje VFU-kursen saknar två studenter resultat vid kursens slut. I kursen *Yrkesdidaktiska tillämpningar för yrkeslärare* saknar tre studenter resultat beroende på ej inlämnad examinationsuppgift efter andra examinationstillfället. En slutsats är att de studenter som har medverkat aktivt i kursens moment och uppgifter har goda förutsättningar att nå godkänt betyg. Studenter beskriver att främst UVK-kursen ställer höga krav, dock visar genomströmningen samt studenternas övriga svar på kursvärderingen att kurserna har skapat tillräckligt goda förutsättningar. En iakttagelse i UVK-kursen är att studenter i detta inledande skede av utbildningen (termin 2) är ovana vid formativa bedömningar av kursuppgifter med avsikt att utmana och lyfta studentens kunskapsutveckling. I VFU-kursen finns ett fåtal studenter vars VFU inte är tillfredsställande till exempel avseende VFU-handledarens planering, handledning och återkoppling samt återkoppling från VFU-kurslärare (se *Arbetsliv och samverkan*).

Undervisningsformer och aktiviteter för att främja studentens lärande i utbildningen

Undervisningsformer och aktiviteter för att främja studentens lärande har liknande utformning oavsett kurs. UVK- och VFU-kurser stödjer genom länkningen studentens lärandeprocess. Varje kurs presenteras som helhet i samband med kursstart vid campusföreläsnings tillfälle eller som filmad introduktion samt chatttillfällena med kursledare. Möjlighet till frågor och klargöranden bidrar till studentens förståelse av kursens genomförande och examination. Kurssidan innehåller information om kursplan, upplägg, kursuppgifter, examinationer och betygskriterier. I samtliga kurser finns moment där studenten har möjlighet att göra egna val av specifikt innehåll vilket främjar det informella studentinflytandet.

Studentens lärande främjas via varierande undervisningsformer som används för helgrupp, mindre grupperingar som kan vara fasta genom en kurs eller variera under kursen beroende på undervisningsform eller uppgift, samt via enskilda studier. Undervisningsformer är till exempel föreläsningar, praxisseminarier, workshoppar, rollspel. Förutom litteraturstudier samlar studenter underlag via observationer, intervjuer, samtal i VFU. Kursens lärare är förutom vid campusföreläsnings dagar tillgängliga via kurssidorna samt vid undervisning eller examination via Zoom. I VFU-kurserna stöds studentens lärande via handledning av VFU-handledare. En kritisk aspekt i VFU är VFU-handledares förutsättningar att handleda sett till handledarkompetens, och även de resurser som frigörs för VFU-handledaren. Det finns också anledning att tro att studenter med anställning i VFU-skolan inte alltid får tillräcklig handledning vilket kan bero på VFU-handledare, student och i vissa fall VFU-samordnare eller rektor. Här finns således identifierade utvecklingsområden.

De hänsyn som tas till enskilda studenters förutsättningar och behov är dels de formellt grundade där studenten har intyg på behov av särskild anpassning, dels de hänsyn som tas i dialog med kursledare i samband med kursstart eller under kursen. Dessutom erbjuder språkstrimman, som tidigare nämnts, resurser till samtliga studenter i programmet som under utbildningen behöver utveckla studiestrategier eller akademiskt språk och skrivande. Kursuppgifternas konstruktion möjliggör individualisering, och utgör samtidigt en styrning för studentens lärandeprocess. Ett starkt studentfokus karaktäriserar utbildningens kultur, och studenternas förutsättningar och behov leder till en uttalad vilja att hitta individuella lösningar så att utbildningen kan genomföras inom tidsramen. Likaså är det viktigt som likvärdighetsaspekt att de individuella lösningar som erbjuds kan komma alla studenter till godo vid behov.

Styrkor och utvecklingsområden

Styrkan relativt examensmål är dels progressionen där lärandemål och kursnivå avgör krav på studentens prestationer för att kunna uppnå examensmålet vid utbildningens slut. Kursplaner i VFU- och UVK-kurser granskas av programledare och vetenskaplig ledare för att säkerställa sammanhang och progression avseende innehåll och nivå. I UVK-kurser finns lärare med professionsanknytning som kan relatera till yrkespraktiken och på det sättet stärka länken mellan kurser. Vidare tillgodoses vetenskaplig grund via kursernas litteratur. Studenters erfarenhet från VFU bidrar med infallsvinklar och perspektiv. Ytterligare en styrka är pågående förbättringsarbete kring VFU som stöds av kvalitetsstärkande medel.

Ett utvecklingsområde är att medvetandegöra studenter om progressionen mellan UVK- och VFU-kurser samt i utbildningen som helhet. Ett konkret exempel är när studenter efter sin avslutande första VFU-kurs inte ser att de kan bidra med erfarenhet från yrkespraktiken. Den tänkta progressionen behöver troligen synliggöras mer explicit för att den ska bli tydlig även för studenten. En åtgärd är dels att återkomma till examensmålen vid introduktionen av varje kurs, dels att aktivt relatera aktuell kurs till föregående kurser och förväntad kunskap. Utbildningens kursråd är det forum som kommer att behandla frågan.

En styrka är att studentens VFU är förlagd till samma yrkesutbildning och skola under utbildningen som helhet. Studenten får, under förutsättning av handledning med hög kvalitet och en utvecklande utbildningsmiljö en grundlig förberedelse för yrket. VFU-kursernas praxisseminarier bidrar till att fördjupa och vidga erfarenheter från VFU samt att lägga en grund för iakttagelser och handlingar i efterföljande VFU-dagar, både inom ramen för kursen och i fortsatt utbildning. Samtidigt gör detta att studentens yrkesrelaterade erfarenhet blir begränsad. Studenten kunskaper och förståelse, färdigheter och förmågor samt värderingar och förhållningssätt utvecklas via erfarenhet från en kontext. Konsekvensen är att underlaget för uppnående av examensmål kan bli smalt. Här krävs en medvetenhet från kursledare att skapa undervisningsformer som synliggör studenters olika VFU-relaterade erfarenheter i gruppen som helhet samt att bidra med kursinnehåll som belyser olika former av yrkesutbildning. Kursrådet är det forum där kursledare kan bearbeta kursinnehåll och undervisningsformer för att utbildningen ska omfatta till exempel både gymnasieprogram och vuxenutbildning.

Ett utvecklingsområde är handledning och bedömning i VFU. Avseende VFU-kurslärares uppdrag och kompetens krävs god förmåga att systematiskt observera och analysera, att ha kunskap om aktuella kursmål, att kunna ställa utforskande frågor och leda samtal med student och VFU-handledare, samt att värdera studentens prestationer utan att ha specifik kontextuell kunskap och erfarenhet. Uppgifter av självvärderande karaktär i varje VFU-kurs utvecklar studentens förmåga till kritisk självreflektion i VFU-kurser, men också i övriga kurser. Förmågan bidrar till en metakunskap oavsett område. VFU-kurslärares återkoppling på självvärderingen utgör värdefulla bidrag till lärandeprocessen. Likaså kan handledning av hög kvalitet bidra. Ett utvecklingsområde är att säkerställa VFU-kurslärares kompetens i att ge återkoppling på den här typen av uppgifter för att hjälpa studenten att ta distans och hitta nya perspektiv. Likaså är det väsentligt att VFU-handledare kan leda reflekterande samtal om studentens prestationer i VFU. Därmed är kompetensutveckling för VFU-kurslärare och utbildning för VFU-handledare utvecklingsområden (se *Arbetsliv och samverkan*).

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Jämställdhet kan dels kopplas till könsnärlig likvärdighet avseende de förutsättningar som studenten ges att genomföra utbildningen, dels till de könsrelaterade värden och attityder som kommuniceras inom utbildningsmiljön. I studentgruppen är cirka en tredjedel av studenterna män, således finns en viss obalans i könsfördelningen. En ännu större obalans finns i de yrkesämnen som är representerade hos män respektive kvinnor där "traditionella" och fasta könsstrukturer är rådande inom branscher/yrkesområden, vilket får konsekvenser för fördelningen kvinnor och män inom gruppen yrkeslärare. Könsstrukturerna har givetvis också betydelse för val av yrkesutbildning där det idag i de flesta yrkesutbildningar finns en könsnärlig obalans. Dock finns en liten tendens till otraditionella särskilda behörigheter i yrkesämnen hos blivande yrkeslärare. Förutom medvetenhet kring antalet kvinnor respektive män i juridisk mening beaktas värderingar och attityder avseende jämställdhet oavsett om det gäller juridiskt kön eller könsidentitet. Högskolelagens krav på jämställdhet måste därför sättas in i en aktuell kontext. Ett exempel är GU:s övergripande arbete med jämställdhet och likabehandling *Jämställdhetsintegrering vid Göteborgs universitet* (JiGU). Verksamheten vill främja att "verksamma inom universitetet ska bedömas utifrån merit och skicklighet, utan att faktorer som kön spelar roll. Målet är också att den forskning och utbildning som bedrivs inom universitetet ska bidra till kunskap som ökar jämställdheten i samhället."

I samband med anställning eller bemanning för redan anställda lärare är kompetens överordnat kön så länge inte två personer har likvärdig kompetens och förutsättningar. I val av litteratur och övriga läromedel i utbildningen gäller samma prioritet, relevans och kvalitet framför jämställdhetskvalitet. Väsentligt är vilka värderingar, attityder och förhållningssätt som präglar utbildningsmiljön och undervisningen till exempel texter på hemsidan, kursplaner och kursidor samt muntliga uttryck och uttalanden hos lärare, övrig personal och studenter. Medvetenhet, kommunikation och förankring utgör en given del av det vardagliga arbetet och samvaron oavsett roll, funktion och uppgift. I de fall situationer uppstår som på något sätt utmanar värdegrunden om jämställdhet finns det lokala riktlinjer och handlingsplaner för personal och studenter (till exempel *Handläggningsordning avseende ärenden om diskriminering och trakasserier*).

Utbildningens innehåll, utformning och genomförande är dels knutet till kurser med lärandemål som relateras till jämställdhet, dels till samtliga kurser och avseende val av undervisningsformer, uppgifter, examinationer, grupperingar med mera. Alla studenter oavsett juridiskt kön eller könsidentitet ska känna sig tilltalade och delaktiga. Innehållet i undervisningen ska vara könsneutralt, men också belysa och diskutera aspekter som på något sätt anknyter till jämställdhet. Utbildningens lärare har kunskap om och förhåller sig till såväl lagstiftning som värderingar och attityder. Formell uppföljning av jämställdhet inom utbildningen sker via kursvärderingar. I VFU-kurser följs värderingar och attityder upp vid campusdagar och VFU-besök. I de fall en student signalerar att VFU-arbetsmiljön inte är korrekt ur ett jämställdhetsperspektiv agerar den lärare som får kännedom genom kontakt med kursledare som informerar vidare för fortsatt utredning. Lärarutbildningens VFU-beredning med representanter för huvudmän och lärarutbildning arbetar under våren 2020 med aktiva åtgärder mot diskriminering i VFU.

I kursen *Styrsystem, organisation, bedömning för yrkeslärare* läggs en första grund genom studier av policydokument samt innehåll som behandlar ansvaret som tjänsteman i offentlig verksamhet, likabehandling och rättssäkerhet, könsmönster i utbildningsvägar, balansen mellan krav och friutrymme. Studenten medvetandegörs om läraruppdraget i relation till bland annat jämställdhet, Kursen *Sociala*

relationer, konflikthantering och ledarskap för yrkeslärare behandlar explicit jämställdhet genom lärandemålet: "tillämpa teorier kring gruppdynamik, ledarskap, social ojämlikhet och konflikthantering för att motverka diskriminering och andra former av kränkande behandling". Undervisningen belyser ojämlikhetsstrukturer i samhället, där kön/genus är en del via en föreläsning om makt, intersektionalitet och social skiktning. Här synliggörs och diskuteras även genom case studentens ofreflekterade förgivettagande. Vidare tränar studenterna på modeller för demokratiska samtal. Studenterna får därmed både teorigrundad kunskap och konkreta verktyg för egen undervisning. I efterföljande VFU-kurs finns lärandemålen "kartlägga och kritiskt granska skolans arbete med värdegrund, jämlikhet och jämställdhet samt diskriminering och kränkande behandling" och "problematisera yrkeslärarens arbete, samt hur det egna yrkesutövandet kan utvecklas genom ett professionellt förhållningssätt i enlighet med yrkesetiska principer". Studenten har en uppgift att samtala med rektor om skolans/utbildningens jämställdhetsarbete och diskriminering avseende kön och könsidentitet. Intervjun bildar underlag för ett campusförelagt seminarium. Även kurser som föregår och följer efter ovan nämnda kurser och som behandlar undervisning och förutsättningar för alla elever att nå utbildningsmålen inkluderar jämställdhetsaspekter, till exempel kursen *Specialpedagogik för lärare*. Likaså tas jämställdhet avseende yrkeslärarens språkbruk i undervisningen med exempel från en tidigare students utvecklingsarbete upp vid en föreläsning om yrkeslärarens uppdrag i den första VFU-kursen.

Styrkor och utvecklingsbehov

Styrkan i utbildningen är att frågor om jämställdhet behandlas i både UVK- och VFU-kurser. Den specialiserade lärarkompetens som finns vid institutionen för sociologi och arbetsvetenskap säkerställer kursinnehåll och studier i VFU ger en direkt praktikanknytning. Studenten förbereds för att hantera frågor om jämställdhet i egen undervisning samt att medverka aktivt i skolans värdegrundsarbete. Ett utvecklingsbehov är att på ett mer medvetet sätt lyfta in ett mer normkritiskt perspektiv relaterat till yrkesspråk, yrkesidentitet, yrkeskultur, "könade" yrken, elevers val av yrkesutbildning. Perspektivet kommer från höstterminen 2020 att synliggöras i den avslutande VFU-kursen inom ramen för målet "på ett professionellt, ansvarsfullt och empatiskt sätt och med utgångspunkt i skolans och lärarens uppdrag kommunicera och samarbeta med elever och vuxna." Planeringen för detta inslag kommer att ske i utbildningens VFU-samverkansgrupp (se *Arbetsliv och samverkan*).

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Uppföljning av utbildningen sker via kontinuerliga processer som inbegriper ledning, lärare, administratör och student. Arbetet syftar dels till att säkerställa aspekter som till exempel progression, resultat och utbildningsmiljö. Den årliga programrapporten vars struktur är fastställd på fakultetsnivå och därmed likvärdig för all lärarutbildning vägleder vad som ska följas upp och kursvärderingarna lägger grunden för en kontinuerlig uppföljning under året. De organ som är involverade är:

- Kursråd som leds av studierektor. I kursrådet medverkar samtliga kursledare, programledare, programrådsordförande/vetenskaplig ledare, VFU-handläggare, studievägledare samt

utbildningshandläggare. Kursrådet möts 2-3 ggr/termin. Kursrådet behandlar frågor från programrådet, planerar gemensamma ärenden som till exempel campusdagar, diskuterar programgemensamma projekt, samordnar rutiner till exempel för examination.

- Programråd som leds av programrådsordförande/vetenskapligt ledare. Programrådet följer systematiskt upp, utvärderar och utvecklar programmet på kurs- och övergripande nivå, till exempel via granskning av kursplaner före beredning i beslutande organ, medverkan i processen kring den årliga programrapporten, är delaktigt i programnära projekt och kvalitetsstärkande åtgärder. Programrådet består av fyra lärarrepresentanter (från institutionen för pedagogik och specialpedagogik respektive sociologi och arbetsvetenskap), en extern representant (två från höstterminen 2020), tre studentrepresentanter, programledare samt adjungerad studierektor, VFU-handläggare, studievägledare, utbildningshandläggare. Sedan januari 2020 finns med anledning av nytt VFU-avtal en VFU-samverkansgrupp knuten till programrådet som stärker samverkan mellan lärosäte och huvudman avseende programnära VFU-frågor (se *Arbetsliv och samverkan*).
- Vårdinstitutionens (IPS) ledningsgrupp som ansvarar för utbildning, forskning och samverkan. Vid institutionen finns också utbildningsutskottet som beslutar om revidering av kursplaner och utbildningsplaner. Liknande struktur finns vid institutionen för sociologi och arbetsvetenskap.
- Utbildningsvetenskapliga fakultetsstyrelsens beredning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå (BUGA) som säkerställer uppföljning, utvärdering, återkoppling samt strategisk utveckling av fakultetens utbildningar, där lärarutbildningen ingår.
- Utbildningsvetenskapliga fakultetsstyrelsen (UFS) med övergripande ansvar för kvalitetssäkring och utveckling av all lärarutbildning.

Följande processer följer upp och utvärderar utbildningens utformning, genomförande och resultat:

- Kursvärderingar efter varje kurs. Kursvärderingen genomförs via kursens canvassida. Kursledare sammanställer och analyserar resultatet samt identifierar behov av förändring av kursplan i en kursrapport. I de fall en kursplan behöver revideras skapar kursledare en skiss med förslag på ändringar. Kursrapporterna görs tillgängliga för studenter vid nytt kurstillfälle. Rapporterna behandlas under året i programråd och kursråd och utgör ett av underlagen för programrapporten. Svarefrekvensen på kursvärderingar är hög (69% 2019). Studenterna påminns i slutet av varje kurs om kursvärderingen samt att det i flera kurser genomförs muntliga uppföljningar som framför allt syftar till att synliggöra studenters kunskapsutveckling, men också vilka förutsättningar kurser har bidragit med. Kursvärderingarna samt kursrapporterna utgör därmed ett inslag i utbildningen där studenter aktivt kan bidra med sina perspektiv. Genom studentrepresentationen i programråd finns dessutom formellt inflytande i den sammanfattande analysen.
- Programvärdering genomförs i slutet av varje program. I samband med den avslutande campusdagen presenteras programvärderingen som finns tillgänglig på kurssidorna. Programvärderingen innehåller frågor om hur utbildningen har skapat förutsättningar för att nå examensmålen samt frågor om progression, yrkesroll, vetenskaplig kunskap, återkoppling från lärare och studenter, VFU. Vidare ingår frågor om studietid/vecka och hemmavarande barn. Svarefrekvensen är hög (75% ht 2019). Årets programvärderingar utgör sedan underlag för utbildningens programrapport (se nedan).
- Lärarutbildningsövergripande programrapport. I programrapporten beskrivs och diskuteras rekrytering och antagning, studieresultat, studentcentrerat lärande, forskningsanknytning, lärarkompetens, studentuppföljning, studentinflytande, kursrapporter, studentstöd och infrastruktur samt programutveckling, styrkor och problemområde. Programrapporten avslutas med information om utvecklingsområde. Arbetet med programrapporten sker via bearbetning i kursråd och programråd och därmed med hög grad av delaktighet och möjlighet till inflytande.
- Examensmålsmatris samt matris för litteratur. För att säkerställa kursmålen relation till examensmålen genomförs varje termin en översyn av hur och var examensmålen är representerade i kursplaner samt karaktären av kurslitteratur till exempel relationen mellan vetenskaplig litteratur/artiklar och läroböcker. Översynen görs av programledare och vetenskaplig ledare. Syftet är att få en samlad programövergripande bild som stöd vid kursplanerevideringar eller revidering av kurslitteratur.

- Kursplanerevidering sker genom att kursledare initierar behovet samt gör en skiss med ändringar och dokument med förklaringar. Programrådet granskar kursplanen med återkoppling till kursledare för vidare beredning i utbildningsutskottet och för beslut i institutionsrådet där proprefekt fastställer beslut på delegation av prefekt.

Kvalitetsstärkande medel kan inför ett nytt budgetår tillföras utbildningen via fakulteten. Användningen av dessa medel bestäms av identifierade utvecklingsområden enligt programrapporten eller andra behov som har identifierats under verksamhetsåret. Vidare finns universitetsövergripande medel för riktade projekt. Information om åtgärder och förändringar sprids till utbildningens lärare via programråd och kursråd. Minnesanteckningar från kursråd finns tillgängliga internt för medverkande i kursrådet. Kursledare tar ansvar för att föra relevant information vidare till kursens övriga lärare. Minnesanteckningar från programråd finns tillgängliga internt samt för studenter på Canvas. Minnesanteckningar från VFU-samverkansgrupp finns tillgängliga internt, på GU:s externa hemsida och på studentportalen samt för studenter på Canvas. Beslut i BUGA finns tillgängligt fakultetens hemsida.

En del av kvalitetssäkringsarbetet består av omvärldsanalys. Detta sker via det nationella nätverk där samtliga lärosäten som erbjuder yrkeslärarprogrammet möts två-tre gånger/år för att resonera om utbildningsrelaterade frågor. Representanter från utbildningen medverkar även i lärarutbildningens nationella VFU-nätverk. Omvärldsanalyser sker också via de externa kontakter som utbildningens ansvariga samt lärare har med regionala organisationer, forskare vid andra lärosäten, myndigheter till exempel UHR och Skolverket samt givetvis VFU-skolor (se vidare *Arbetsliv och samverkan*). Forum för spridning och lokalt arbete är kursråd och programråd.

Studiestöd samt genomströmning

Lärosätets rutiner för att studenten ska kunna genomföra utbildningen inom planerad studietid samt arbete med genomströmning kan relateras till varje kurs. Detta är dessutom en del av det uppföljande och stödjande arbetet inom ramen för utbildningen:

- information om regler för jämlikhet, jämställdhet, likabehandling, studenthälsan, arbetsmiljö och säkerhet och pedagogiskt stöd i studierna för studenter med funktionsnedsättning på studentportalen,
- information om universitetsbibliotekets hemsida kring de tjänster och stöd för studenter som har behov av utökat stöd kring exempelvis sökhandledning, talböcker och lässtudio
- studievägledare kopplad till utbildningen som en integrerad del av kärnverksamheten genom att vara aktiv i den pedagogiska processen på studentens väg in i, genom och ut ur utbildningen,
- rutiner för uppföljning av resultat genom att kursledare kontaktar studievägledare efter kursavslut för att informera om studenter som till exempel inte har medverkat aktivt i kursen,
- vid behörighetsgranskning inom programmet uppmärksammas studievägledare av utbildningshandläggare på de studenter som inte uppnått behörighetskraven för kommande kurser enligt studieplan, varpå studievägledare kontaktar studenten för ett stödjande samtal,
- vid inkommen ansökan om studieavbrott eller studieuppehåll ombeds studenten besvara en enkät. Målet är att identifiera förbättringsområden gällande studentstöd.

Lärosätets uppföljning av genomströmning sker på olika nivåer. På fakultetsnivå görs regelbundna analyser av genomströmning och studieavbrott inom lärarutbildningen. Den senaste analysen genomfördes 2018 av enheten för utredning och lärarutbildning. I de fall en student kontaktar studievägledare med frågor om avbrott får studenten information från studievägledare om möjligheter till studieuppehåll utöver/istället för avbrott, samt information om möjligheten att återkomma till studier. Utöver detta skickar enheten för skolsamverkan, ämneslärarutbildning och kompletterande lärarutbildning (SÅL) ut ett sms till studenter som inte följer sin studiegång två gånger per termin. I dessa utskick uppmanas studenter som behöver uppdatera sin studiegång att kontakta studievägledare.

Styrkor och utvecklingsområden

En av utbildningens styrkor är den strukturerade och kontinuerliga processen för att följa upp, utvärdera och utveckla programmet. Processen är transparent och skapar delaktighet, där samtliga involverade i utbildningen inklusive studenter ges möjlighet att medverka aktivt. Ytterligare en styrka är det

strukturerade arbetet kring kursvärderingar för att synliggöra styrkor och behov av utveckling/förändring i kurser eller kursplaner. Kursrapporternas tillgänglighet gör det möjligt att på ett enkelt sätt använda detta underlag i samband utvecklingsarbete. Vidare är rutiner med programrådets delaktighet vid revidering av kursplaner ett sätt att säkerställa progression samt att bevaka det övergripande kvalitetsarbetet. Sammantaget finns en stabil rutin för uppföljning, utvärdering och utveckling. Ett pågående utvecklingsarbete är fakultetens översyn av programrådets uppdrag. De förändringsbehov som programrådet har identifierat handlar om rådets roll och mandat i relation till övriga organ. Ett aktuellt utvecklingsområde är frågor och former för kursvärdering. Svarsfrekvensen är god. Dock finns ett samtal i kursrådet om att se över frågor och former för kursvärderingen för därigenom få mer relevant information till exempel om ett specifikt område eller för att kunna fördjupa vissa frågor. En arbetsgrupp med direkt anknytning till utbildningen har börjat se över frågornas karaktär och relevans. Nästa steg är att involvera studentrepresentanter i detta förbättringsarbete. Vidare finns en liknande pågående översyn av innehåll och former för kursvärderingar på fakultetsnivå med representation från yrkeslärarutbildningen.

Ytterligare ett utvecklingsområde är att ytterligare stärka bevakning och åtgärder kring de förutsättningar som ges studenter i behov av studieplanering. Erfarenheten från till exempel kursledare är att det finns studenter som inte tar del av resurser och stöd eller att studenter gör avbrott på grund av att studietakten inte kan hållas eller andra orsaker som inte har med yrkesval att göra. Vidare kan utbildningstakten 50% och där studenten har en anställning parallellt med studierna påverka förutsättningarna. Här krävs i vissa fall mer flexibla lösningar i samråd. Ett första steg i detta utvecklingsområde har tagits under våren genom att programledare, studievägledare och utbildningshandläggare träffas regelbundet för att stämma av och för att utveckla rutiner.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

I avsnittet *Uppföljning, åtgärder och återkoppling* beskrivs programmets systematiska kvalitetsarbete som även inbegriper studentperspektiv. Studentperspektivet är vägledande i utbildningen som helhet, vilket kräver att studenten kan ta del av information samt medverka i en dialog om utbildningen, såväl formellt som informellt.

Formellt studentinflytande

Formellt studentinflytande är givet inom institutionens och fakultetens olika typer av organ och arbetsgrupper. Formellt studentinflytande organiseras via Studentkåren som utser representanter. På institutionsnivå är institutionens studenter representerade i arbetsmiljöarbetet, i institutionsråd samt prefektens beslutsmöte. Representantskapet innebär medverkan i utvecklingsprocesser och besluts. En utmaning enligt Studentkåren är transparens och informationsspridning.

Programrådet har som övergripande uppgift att medverka i utbildningens kvalitetssäkring. I programrådet finns tre studentrepresentanter. På programnivå finns dessutom enligt VFU-avtalet, en VFU-samverkansgrupp med en studentrepresentant. Studenters representation i programråd och VFU-samverkansgrupp innebär delaktighet och inflytande i uppföljning och utvärdering av programmets genomförande såväl övergripande som på kursnivå, samt medverkan i planering av utvecklingsinsatser. Mötesanteckningar och övrigt material från programråd och VFU-samverkansgrupp samlas i universitetets interna dokumentation som även studentrepresentanter har tillgång till. Vidare publiceras

mötesanteckningar från VFU-samverkansgrupp på GU:s webbsida. Intern informationskanal för programråd och VFU-samverkansgrupp är dessutom utbildningens allmänna canvassida. Tillgängligheten gör det är möjligt för studenter att ta del av och påverka det formella arbetet.

Efter varje kursavslut genomförs en kursvärdering (se *Uppföljning, åtgärder och återkoppling*). I vissa kurser finns också inslag av gruppvisa muntliga kursvärderingar. I kursen *Utvecklingsarbete och aktionsforskning för yrkeslärare* sker en uppföljande dialog med utgångspunkt i resultat från skriftlig kursvärdering om infallsvinklar och perspektiv på kursens innehåll, upplägg, vad som kan förbättras och på vilket sätt. I de två första VFU-kurserna granskar studenterna kursens förutsättningar för måluppfyllelse under den avslutande campusdagen. Kursledare i dialog med övriga lärare sammanfattar och analyserar efter varje kurstillfälle resultat från skriftliga och muntliga kursvärderingar i en kursrapport som också beskriver förbättringsbehov och eventuellt även åtgärder. Kursrapporten presenteras för studenter i aktuell kurs samt vid nästkommande kurstillfälle. Kursrapporten utgör en del av det material som utifrån kurs- och programperspektiv termins- och årsvis behandlas i programrådet.

Studenternas synpunkter exempelvis på placering av campusförlagda dagar har lyfts vidare till både kursråd och programråd. Inför hösten 2020 ges utrymme för ändringar med avsteg från tidigare principer och med utgångspunkt i det bästa för kursen. Vidare är det väsentligt att bevara det som fungerar väl. Ett exempel är hur studenterna i kursvärderingarna beskriver att de uppskattar heterogena gruppindelningar utifrån särskild behörighet/yrkesämnen, samtidigt som det i vissa fall är givande med mer yrkesämnesindelade grupperingar. Principer för gruppindelning är viktig att kommunicera och följa upp inte minst när utbildningen i hög grad genomförs på distans.

Individuellt och informellt inflytande

Individuellt och informellt inflytande handlar dels om studentperspektiv i genomförande av kurser och utbildning, dels om förutsättningar för enskilda studenters lärandeprocesser. Kursledare och övriga lärare har ansvar för studenters delaktighet och inflytande i kursernas innehåll, undervisning och examination inför och under kursens genomförande. Studentperspektivet tillgodoses på olika sätt beroende på kursens karaktär och i relation till utbildningen som helhet. Utgångspunkten är att studenten ska kunna styra sitt eget lärande via kursplanen och kursens design. Detta sker på olika sätt. Ett exempel är när studenten ges möjlighet att synliggöra upplevelser inför en kurs. Exempelvis kursen *Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap för yrkeslärare* där studenter inledningsvis intervjuar varandra i par om förhoppningar och farhågor inför kursen med uppföljande intervju i slutet av kursen. Intervjuerna görs tillgängliga för kursens lärare som därmed kan möta studenternas upplevelser. Vidare kan uppgifter under en kurs samt examinerande uppgifter vara av sådan karaktär att det finns ett stort friutrymme att utifrån kursmålet välja område att studera, redovisa, diskutera. Kursupplägget ger därmed möjlighet till innehållsligt inflytande samt också spridning och erfarenhetsutbyte som en konsekvens av detta friutrymme. Ett exempel är den tredje VFU-kursen där studenter väljer det undervisningsrelaterade digitala verktyg som ska granskas kritiskt för att därefter sprida denna granskning till övriga studenter i kursgruppen. Ett annat exempel är *Yrkesdidaktiska tillämpningar för yrkeslärare* där samtliga kursuppgifter och även examinerande uppgifter möjliggör studenters egna val av fokus och fördjupning självständigt och i grupp. Under VFU-kurserna har studenten stora möjligheter att i samråd med VFU-handledare styra sin utbildning med kännedom om egna utvecklingsbehov utifrån de möjligheter som erbjuds. VFU-kurser är därmed en del av utbildningen där studenters individuella behov är mer framträdande avseende planering för att nå lärandemålen.

Studentperspektivet avseende individuella lärandeprocesser är dels av mer formell karaktär för studenter i behov av någon form av pedagogiskt stöd för sina studier, dels knutet till varje students lärandeprocess och resultat. Den egna lärandeprocessen stöds därmed på flera sätt utifrån behov. Muntliga och skriftliga examinationsuppgifter samt uppgifter av mer formativ karaktär återkopplas, där studenten får bekräftelse på redovisad kunskap, samt både stöd och utmaning för den fortsatta processen. På universitetets studentportal finns information om särskilt pedagogiskt stöd och om hur studenten ansöker om detta. På kursnivå är det studenten själv som informerar respektive kursledare om det stöd som studenten är

berättigad till. Även språkstrimman som erbjuder en mängd resurser samt individuell handledning stärker studentens individuella lärandeprocess.

Styrkor och utvecklingsbehov

Sammantaget tillgodoses studentperspektivet i utbildningen såväl formellt som informellt. Det kontinuerliga studentperspektivet är möjligt via en öppen och tillgänglig dialog mellan lärare och studenter inom respektive kurs. Eftersom utbildningen i huvudsak genomförs på distans med enbart få campusförlagda träffar samt en tredjedel av utbildningen som VFU är plattformen Canvas en viktig informations- och kommunikationskanal både mellan student och lärare, och mellan studenter. Här är utbildningens kursledare och lärare ansvariga för att kurssidorna är tydliga och tillgängliga sett till struktur och innehåll, samt att kursledare och lärare kommunicerar ett öppet och resonerande förhållningssätt utan att äventyra likvärdigheten. Vidare finns den allmänna programsidan på Canvas där studenter kan ta del av mer generell information om programmet, men där det också ges möjlighet till kommunikation.

En styrka är att programrådet under läsåret 2019-2020 har studentrepresentation enligt fakultetens beslut om sammansättning. Det samma gäller sammansättning i VFU-samverkansgrupp. Eftersom utbildningen har saknat studentrepresentanter under en period är nästa steg att hitta former för studenternas aktiva delaktighet och för samtliga studenters möjlighet till information och kommunikation med studentrepresentanter. Trots studietakt, geografisk spridning av bostadsort samt parallell anställning ser vi en framgång med att vi nu har tre studentrepresentanter i programrådet. Detta tror vi är ett trendbrott som gör det möjligt att behålla antalet studentrepresentanter över tid. Därmed ser vi också ett utvecklingsbehov kring information och medvetenhet om de möjligheter till inflytande som studenter erbjuds och som dessutom ska upplevas som en reell möjlighet till inflytande för samtliga studenter.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Samverkan mellan universitet och arbetsliv är väl utvecklad såväl inom utbildningen som för undervisande lärare. Användbarhet och studenters förberedelse för ett föränderligt arbetsliv säkerställs på olika sätt inom utbildningens kurser. Utbildningens struktur och relation mellan VFU- och UVK-kurser samt VFU-kursernas placering i programmet bidrar till kontinuerlig kontakt och samverkan med arbetslivet både för studenter och för lärare. Andelen VFU samt placering av VFU-kurserna i termin två, fyra och sex utgör en direkt uppföljning av utbildningens användbarhet. Bearbetning av erfarenheter från yrkespraktiken sker både inom VFU- och UVK-kurser där kursernas specifika tema och innehåll belyses och diskuteras utifrån yrkeslärarens arbetsuppgifter och uppdrag, studentens erfarenhet från VFU samt vetenskaplig grund.

Ämnesmässiga kunskaper, det vill säga kunskaper av pedagogisk, didaktisk och ämnesdidaktisk karaktär tillgodoses i flertalet kurser (se *Måluppfyllelse - kunskap och förståelse* respektive *färdighet och förmåga*). Detta inbegriper även ämnesdidaktisk kunskap knuten till de yrkesämnena som ingår i studentens särskilda behörighet. Det finns en öppenhet för de förändringar i utbildning, yrkesliv och samhälle som behöver få konsekvenser för innehållet. Ett exempel är området validering som numer är aktuellt inom vuxenutbildning och som behandlas i *Bedömning och betygssättning för yrkeslärare*. Ett annat exempel är språk- och kunskapsutveckling som återkommer med olika fokus i *Yrkesdidaktiska tillämpningar för*

yrkeslärare samt *Utvecklingsarbete och aktionsforskning för yrkeslärare*. Generella färdigheter och förmågor som systematisk analys och kritisk reflektion, skriftlig och muntlig kommunikation behandlas med olika betoning i samtliga kurser. Utbildningen bidrar både med exempel på verktyg och processer för att aktivt kunna medverka i ett föränderligt arbetsliv till exempel att som yrkeslärare kunna vara aktiv i yrkesutbildningens och skolans systematiska kvalitetsarbete. Sammantaget skapas både en medvetenhet om och förutsättningar för användbarhet samt anpassning till föränderlighet.

Uppdatering av utbildningen sker i hög grad via olika former av samverkan. I lärargruppen finns en väl grundad kunskap om yrkesutbildning och yrkeslärares uppdrag och arbete. Uppdateringen av utbildningens innehåll och därmed anpassningen till arbetslivet sker via flera kontaktytor:

- extern representant i programrådet med direkt anknytning till yrkesutbildning och arbetslivsperspektiv
- VFU-samverkansgrupp bestående av två representanter för huvudmän, kursledare i VFU-kurser, student samt programledare,
- lärares kontakt med yrkesutbildningar i samband med olika typer av uppdrag,
- kursråd där kursledare informerar och informeras om aspekter som behöver beaktas i utbildningen som helhet och i specifika kurser till exempel om förändring av styrdokument eller samverkansprojekt,
- kursledares aktiva medverkan i kollegiet för yrkeskunnande
- praktiska forskningsprojekt och nätverk.

Utbildningens lärare medverkar i olika former av projekt och samarbeten. Ett exempel är samverkan med branschorganisationen Visita samt Göteborgsregionens företrädare för yrkesutbildning som bland annat utmynnat i ett seminarium med företrädare från yrkesutbildning och bransch på temat yrkeslärares kompetens och kompetensutveckling. Ett annat exempel är lärares representation i yrkesråd vid en gymnasieskola. Ett tredje är handledning för lärare vid en gymnasieskola inom projektet Samverkan för bästa skola. Detta projekt har utvecklats vidare för att pröva modeller för uppföljning och utveckling av elevers lärandeprocesser och kunskapsutveckling. Alumners erfarenheter tas tillvara via representation i programrådet, alumners medverkan som lärare i kurser samt alumners uppdrag som VFU-handledare. Vanligt är att kontakter med alumner upprätthålls via VFU-besök, särskilda projekt och uppdragsutbildningar.

Systematisk kvalitetssäkring av arbetsliv och samverkan sker med via programrådets uppföljningar av kursrapporter samt den årliga programrapporten där arbetslivsanknytning, samverkan och alumnverksamhet är områden som följs upp och utvärderas. För att särskilt kunna belysa och stärka området arbetsliv och samverkan medverkade yrkeslärarprogrammet 2018 i ett universitetsövergripande benchmarkingprojekt på temat arbetslivsanknytning. Såväl interna som externa deltagare genomförde systematiska och strukturerade granskningar av program. Projektet mynnade ut i en handlingsplan som integrerades i utbildningens kvalitetssäkringsarbete.

Samverkan inom VFU

Samverkan inom VFU sker enligt VFU-avtal via en styrkedja från övergripande fakultets- och huvudmannanivå till genomförande av VFU-kurser och direkt samverkan med VFU-skolor. Formell samverkan sker enligt följande organisation:

- lärarutbildningens samverkansråd med representanter från VFU-organisationen vid GU, Göteborgsregionen och Göteborgs stad. Samverkansrådet ansvarar strategiskt för avtalet,
- VFU-beredning med representanter från VFU-organisationen vid GU, programledare för samtliga lärarprogram samt representanter för skolhuvudmän som arbetar med lärarutbildningsfrågor,
- programspecifik och operativ VFU-samverkansgrupp med programledare, representanter för huvudmän, VFU-handläggare, VFU-kursledare samt studentmedverkan. VFU-samverkansgruppen har etablerats i januari 2020 och därmed precis startat sitt arbete. Inledningsvis genomför gruppen en kartläggning av identifierade problemområden för att i nästa steg ta fram en handlingsplan.

Samverkan inom ramen för VFU-kurs sker inledningsvis genom att kursledare har mailkontakt med varje VFU-handledare. Mailet informerar om uppdraget som VFU-handledare och ger information om kursen

som helhet. Under kursen genomförs VFU-besök som även inkluderar trepartssamtal med student och VFU-handledare. I slutet av kursen ger VFU-handledaren en återkoppling om studentens prestationer under VFU utifrån lärandemål. Även VFU-kursledare som är kursens examinator har i slutet av kursen i vissa fall muntlig kontakt med VFU-handledare. Efter genomförd VFU-kurs återkopplas kursvärdering och VFU-kursledares sammanfattande analys till VFU-handledare. Vid VFU-skolan är rektor ansvarig för att det skapas förutsättningar för samverkan mellan utbildningens lärare och i första hand VFU-handledare.

Styrkor och utvecklingsbehov

Arbetsliv och samverkan kan delas in i två områden; det område som är direkt knutet till VFU och studentens medverkan i arbetslivet samt det som introducerar och bearbetar innehåll som knyter an till yrkeslärarens uppdrag och arbetsuppgifter framför allt i UVK- och VFU-kurser. De styrkor som identifieras är integreringen mellan VFU- och UVK-kurser samt den systematiska uppföljningen via kursvärderingar och programvärderingar. Dessa uppföljningar belyser utbildningens relevans samt kvalitet. Vidare är de olika former av samverkansaktiviteter där utbildningens lärare medverkar en styrka för utbildningen som skapar kontakter, bidrar till omvärldsbevakning och kompetensutveckling. Inom universitetet har medverkan i benchmarking-projektet bidragit till en kritisk analys av utvecklingsbehov. Utbildningens användbarhet kan knytas till andel studenter med anställning som yrkeslärare vid slutet av sin utbildning (se *Beskrivning*). Dessa siffror behöver givetvis ses mot bakgrund av det stora behovet av yrkeslärare som därmed kan förklara rektorers initiativ att anställa en student. Samtidigt är anställningen ett tecken på utbildningens styrka att skapa bra förutsättningar. Vi kan därmed dra slutsatsen att utbildningen förbereder för yrket. Sammantaget uppfattas arbetsliv och samverkan som ett område med flera styrkor som dock behöver ständig uppdatering och bevakning.

Ett utvecklingsområde är att förvalta kontakter och samarbeten som kan vara användbara och bidra till utbildningens arbetslivsanknytning. För att bättre kunna systematisera den arbetslivsanknytning och samverkan som sker utanför utbildningen föreslås kollegiet för yrkeskunnande bli en mer aktiv part genom att fungera som en plattform för både yrkeslärarprogram, yrkesutbildning och bransch/yrkesverksamhet. Kollegiet vars syfte är att sprida och skapa möten mellan forskare, lärare och övriga intresserade av yrkesutbildning och yrkeskunnande kan därmed få en mer tydlig funktion i utbildningen. Här finns diskussion om att förlägga kollegiets konferenser till utbildningens campusdagar med möjlighet för studenter att medverka aktivt, men också för att integrera innehållet i det aktuella kollegiet direkt i pågående kurs. Därmed kan studentgrupper ta del av utvecklings- och forskningsprojekt och samtidigt medverka aktivt med egna bidrag.

Ett annat utvecklingsområde är alumnsamverkan som kan förstås på två sätt; alumner som bidrar i utbildningen eller alumnnätverk för att utbildningen ska bidra till utveckling och förändring i arbetslivet, vilket ju även då kommer lärarstudenter till del under VFU. Oavsett syfte så är det värdefullt att bygga upp ett eget alumnnätverk. I samtal med det nationella yrkeslärarutbildningsnätverket finns planer på gemensamma alumnträffar. Motivet är att alumner från ett lärosäte bor och arbetar i hela landet. Ett nationellt nätverk med till exempel årliga träffar skulle kunna bidra med kompetensutveckling, men även främja lokal alumnsamverkan på respektive lärosäte. I handlingsplanen från benchmarkingprojektet finns målet att stärka det lokala alumnnätverket.

Ett tredje utvecklingsområde är samverkan kring VFU. Det VFU-avtal som tecknades i juni 2019 utvecklar utbildningens samverkan med VFU-skolor och huvudmän via den organisation som nu implementeras. Grupperingar och mötesordningar förväntas stärka kedjan mellan rekrytering av VFU-platser, kartläggning och kvalitetssäkring av VFU, placering av student, kontakt med VFU-handledare inför, under och efter en kurs, bedömning och kursvärdering samt återkoppling tillbaka. Roller och ansvar kommer att tydliggöras, följas upp och utvärderas. Likaså rutiner och former för dokumentation i VFU. Arbetet initieras under våren 2020. Ett utvecklingsområde är de avtal som upprättas med VFU-skolor utanför GR, där det krävs andra typer av mötesplatser och samverkan för att skapa en likvärdig utbildning för alla studenter. Oavsett placering av VFU-skola är prioriterade områdena fortsatt kvalitetssäkring av VFU-kurslärarens uppdrag och VFU-besök, VFU-handledares kompetens och uppdrag.